نامەکانی مەسعود محەمەد

ئا: حەکیم کاکەوەیس
(سوێد)

(٣ - ٣)

ئەگەر نووسەر بمرێ دەمرێ، ئەگەر لە نووسین کەوت دەمرێ، ئەگەر خۆی سووک کرد دەمرێ، ئەگەر ڕای خۆی بفرۆشێ دەمرێ، ئەگەر دووڕوویی کرد دەمرێ و ئەگەر جنێوفرۆش بێ دەمرێ. خۆ ئەگەر لە یەکێ لەمانەدا، جگە لە حاڵەتی یەکەم، نەمرد، دەبێ خوێنەران بیمرێنن، دەنا بەخۆیان دەمرن.

«مەسعود محەمەد»

ماموستای گەورە و خۆشەویست، بەڕێز کاک مەسعود
دوای عەرزی سڵاو، هیوای لەشساغی و خۆشیتان دەخوازم.

چەند ڕۆژێ لەمەوبەر، نامەی ١٩ / ١١ / ١٩٩٤تان سەهۆڵبەندانی شاری (یێڤلە Gävle)ی کردمە گوڵزار و بەهار. وەڵامەکەیم نووسی و چاوەڕێی دەرفەتێ بووم بەشی دووەمی قەواڵەکانی هەورامان کۆپی بکەم و بیکەمە هاوڕێی. ئەمڕۆش نامەی ٢٥ / ١١ / ١٩٩٤تان گەیشت و گەلێ لە ناوەڕۆکی نامەکەمی پووچاندەوە، بۆیە وا پەنا بە خوا ئەم نامەیەی لە جێدا دەنێرم.

که باسی کۆمەدینەی لای چەپی قەرەوێڵەکەتان کردووە – نامەکەی منی لە سەر بووە – ئەو فیلمە دۆکیومێنتەم بیر کەوتەوە کە جەنابتی پێشان دەدا: ماموستای گەورە، کلێتەیەکی لە سەر بوو، بە ڕۆبێکەوە لە سەر قەرەوێڵەکە، چوارمشقی دانیشتبوو و دەوروبەری کتێب و دەفتەر و شتی تر بوو. پێم وایە لە (شخصیات عراقیە)دا ئەوەم دیت... وەک دیمەن، ئەوەم بە لاوە زۆر جوان بوو بۆیە بیرم ناچێتەوە.

ئەو (عەقد) و شایەدی و مەرج و مەرجکارییانەی کە لە قەواڵە کۆنەکاندا هاتوون، بە بێ دوودڵی دەڵێم لەم (هەیبەڵێ)یەی ئەمڕۆ چەندین جار چاکترن. دەستوور و سنوور و مەرج هی هەرکێ بن، پێم وایە لە بزووتنەوەی عەشوائی ئەمیبەیی بێ سەر و بەر چاکترە، بە تایبەتی کەس نەزانێ کامە تاشەبەرد ئەنجام و ئامانجی خۆپێداکێشانێتی. خەڵکانێک ئەو دەمە، ئەوەندە بە دەستوور و سەلیقە بن، بۆ دەبێ لە بری بەرەوپێشچوون سەد فەرسەخ دوابکەوین؟.

نازانم مێژووەکەی (مەردوخی)تان دیوە یا نەء. لە لاپەڕە (٩٣)ی ئەو کتێبەدا شیعرێک هاتووە، لە ناخەوە هەژاندمی هەرچەندە لە سەر باوەڕی نەیارەکانیشیانم. پێم خۆشە بۆ دڵنیایی دەقەکەیتان بۆ بنووسم:

هورمزگان ڕەمان ئاتیران کوژان
ویشان شاردەوە گۆرە گورەکان
زۆرکار ئارەب کرتە خاپوور
گەنا و پاڵە هەتا شارەزوور
شینۆ کێنگان وەدیل بشینیا
مێرد ئازا تای ژە هوێنیان
ڕەوشت زەردەشت مانەوە بێ کەس
بەز بیکار نیکا هورمز و هویچکەس

من بڵێم چی کە خەڵکی بەر لە هەزار ساڵ توانیویانە ڕاستەوخۆ دەردی خۆیان دەربڕن کەچی (بلیمەت)ی ئەمڕۆمان باسی کۆریا و دیوی ئەودیوی کێوی قاف بکات، کەچی بن پێی بە سووتماککراوی خۆی فەرق نەکات.

ماموستا گیان: من گلەییم لە نووسینی وردتان نییە و زۆر چاکم پێ دەخوێندرێتەوە. گلەیی من لەو کارگەیەیە کە قاقەزەکانی دروست کردووە... خەتی کاغەزەکە لە یەکەوە زیاد لە پێویست نزیکن و خۆزگەی ئەوە دەخوازم ئەو خەتانە کەمێ خۆیان لە یەک دوور بخەنەوە. جگە لەو گلەییە، گلەیی هەرە زۆری من لە چاوی خۆمە... مەگەر هەر مام هێمن زانیبێتی باسی کەمحوکمیی چاو بکات!.

هیوادارم خودا پشتوپەناتان بێ و زوو بتوانی ئەو هەڵانە ڕاست بکەنەوە کە پەڕیونەتە توێی (گەشتی ژیانم) و مەودای ئەوەش هەبێ هێندێ مەتەڵی لێ ئاشکرا بکرێ و بکەونە بەر دەست.

لەگەڵ ئەم نامەیەدا، بەشی دووەمی (قەواڵە کۆنەکان...)تان بە جیا بۆ دەنێرم و ژمارەیەکی تری (سروە)ش. نازانم (سروە)کەی دی گەیشت یا خێر... لە نامەکاندا باسیان نەهاتووە.

پێم خۆشە ماموستا مەسعوود هەر وەک قوتابییەکی خۆی تەماشام نەکات، بەڵکو لایەکی باوکانەشم لێ بە لادا بکاتەوە و پێم بڵێ چ پێویستییەکی هەیە. زۆر مافی باوکی خۆمم لە سەرەو بێ هوودە هەوڵ دەدەم تۆڵەیان بکەمەوە.. ئەی مافی ئێوەم بە سەرەوە نییە؟.

زنجیرە گوتارەکانی (العراق)م خستوونەتە دەفتەرێکی تایبەتییەوە و داخەکەم یەک دوو کەلێنیان تێ کەوتووە. ئەهلی چاپیش، جار و بار بە کەیفی خۆیان کردووە...

هیوای لەشساغی و سەرکەوتنتان دووبارە دەکەمەوە و خودا یار و یاوەرتان بێت..

برابچووکتان
حەکیم
٨ / ١٢ / ١٩٩٤

کاکە حەکیم

لە ئێستاوە ساڵی نوێی دوای چەند ڕۆژێکت لێ موبارەک بێت، مانیع نییە لە منیش موبارەک.

ئەمڕۆکە نامەی ٨ / ١٢ / ١٩٩٤ت گەیشت هەروەها گۆڤاری سروە.. هەرچی پێشتریش ناردووتە و ناویانت بردووە لە نامەکانت هەمووی گەیشتووە: لە بارەی قەباڵەکانی هەورامانەوە و ئەو برە شیعرەی

تێچینی نامەی تازەت کردبوو بیرورِای جودا و لێک دوور هەن. ئەو قەبالاّنە بە ئاسانی ناکرێنە مالّی کورد. زمانێ پێی نووسراوە خراوەتە بەر نیگای گەورەترین کۆنەخوێن و نامەکانی جیهانەوە.. کوردیش لەو دەمەی ئەشکانیەکان فەرمانرِەوا بوون نە دەسەلاّتی لە دەستدا بووە نە هیچی لێ بەجێ ماوە لە نووسین و کەلەپووری وەک نەقشی زەق و ئارایشتی دەوری جام و قاپ و نگین و نازانم چی. پێی ناوێ بلّێم لە خۆوە دیارە نووسینی سەربەخۆی نەبووە هەر نەشیبوو هەتا سەردەمە تازەکانی خۆناسینی ئەویش بە پیتی عەرەبی یان لاتینی. ئەوەی بەهاراوی ئەو قەبالاّنەوە رِۆشتووە گۆیە زمانەکەی کە بە کوردی لەقەلّەم بدرێت پەهلەوییە کە زمانی پارثەکان - ئەشکانیەکان بوو خۆت دەزانیت (پەرثەوی) بۆتە (پەهلەوی) وەک من لە کتێبانم خوێندۆتەوە.. شیعرەکانیش لە گوماندان چونکە چ نموونەی دیکەی متمانەبەخش لە کوردی بەر لە ١٣٧٠ سالّ لە دەستدا نییە ئەم شیعرەی پێ بگیرێت: هەتا دەتوانین بلّێین ئامرازی ناساندن (تعریف)ی ئەوسا هەمان (ەکە - ەکان)ی ئەم سەردەمە ناسراوانەی ئەمرِۆکە بوو لێکۆلّینەوەیەکی خەستوخۆلّی دەوێت.. بۆ دەبێ شێوەی کوردی ئەو سەردەمە کۆنە چ وێچوونی نەبێ لەگەلّ شێوەی بابان، سۆران، موکریان، کرمانجی سەروو تەنها خزمی شێوەی هەورامی بێت؟ زۆریشم بیستووە هەورامی لە پەهلەوییەوە نزیکە تەنانەت قوتابی کوردی هەورامانی زمان لە هەوەلّ خوێندنی دەرسی سەر بە زمانی پەهلەوی [لە زانکۆیەکی ئەمەریکا] بە رِەهایی ئەغلّەب وشەکانی نێو کتێبی ئەو دەرسەی زانیبوو - بە هەرحالّ، جارێ برِیاردان لە سەر ئەو مەسەلانە [بە پێی ئارەزۆی کورد] کاتی پێ دەوێت..

پێداچوونەوەی گەشتی ژیانم ماوەی هەرە زۆری برِیوە.. ئێستا خەریکم لە سەر تەکلیفی مامۆستا شاکەلی و هەڤالانی (من هموم الحیاة) وەردەگێرِمە سەر کوردی.. ئەمما های گرانە و نە گەمە، بەلاّم پێی دەوێرم. لەو دوو سێ رِۆژەی رِابردوودا ٧ - ٨ لاپەرِەیەکم تەرجەمە کردووە رِازیم لێی. ویستم تەکلیف لە یەکێکی شارەزای عەرەبی و کوردی بێت بکەم ئیشەکە بە ملەوە بگرێت چونکە لەو بەینانەدا مەشغەلّەتی سەر بە نووسین و سەقافەت و نامەنووسین و شتی ئەوتۆیی مەیلەو بێ وەقتی کردووم بەلاّم وەرام هەر ئەوە بوو کە دەیانگوت: بە خۆت نەبێ بە کەس ناکرێ.. رِەنگە رِاستیشیان کردبێ. تۆ بلّێ ئەم عیبارەتە (و من تحصیل حاصل القول ان الشرق الاول والاجل للابوه هو تحقیق مقتضاها من زیادة الایمان بمطلق الرحمة و مضاعفة الکره لمطلق العدوان) چ قالّبێکی کوردی بە خۆیەوە دەگرێت؟. یان ئەم دێرِە: (تمتلئ الجوانح بالطمانینة والرضا و تنبسط ملکوت الحق والجمال الی مدی تنقطع دونه قابلیة انبساط الذات علی مقاسه) ئەمانە نموونە بوون لە هەوەلّ بابەتی لە سێ بابەتی ناو کتێبەکەیە لە ژێر سەرناوی (حوار غیر متکافئ مع الحرب) پەنا بە خوا! دەزانم ماندووم دەکا بەلاّم کۆلّم پێ نادات.

ئەوەی بە (شخصیات عراقیة) دێتەوە یادت پێی دەگوترا (سیرة و ذکریات). رِێکخەر و بەرپرسی بەرنامەکە لە هەوەلّ سەردانی لێم گوتی دوو سالّە ناوی تۆم لایە.. ئەم جارەیان لە هەورازەوە سەفارش کرا کە لەگەلّت بدوێم و هەرچی دەشیلّێی قەبوولّە.. بەرنامەکە یەک سەعاتی بوو، وتووێژمان ٣٥ دەقیقەی لە سەعاتێک پتر خایاند بەلاّم هەر سەعاتێکی لێ بلاّو کرایەوە.. سەیر ئەوە بوو ٧ مانگ و رِۆژێکی پێ چوو ئنجا بلاّو کرایەوە.. شەوی بەرنامەکە هەر ئەوەندەی بەرنامەکە کۆتایی هات تەلەفۆنات دەستی پێ کرد بۆ مالّەوەم لە بەغدا و دەرەوەی بەغداش.. سەرۆک کۆمار ئەمری بە وەزیری ئیعلام کرد بێتە لام لە وەکالەتی ئەو، چ ئیشێکی هەمبێت بە تایبەتی لە لایەن نووسین و چاپکردن و ئەو شتانەوە.. ئەو دەمە دوو کتێبم لە ژێر چاپ بوو ٥ - ٦ هەزار دیناریان مەسرەف بوو وەزارەتی ئیعلام بە خۆیەوە گرت. بەر لە چەند رِۆژێک لە لایەن تەلەڤزیۆن پەیوەندیم پێوە کرا بۆ دیدەنییەکی ئەدەبی لەگەلّم بدوێن.. رِۆژی وەعدە نەختێک ناساغیم هەبوو نەمتوانی بۆی بچم رِەنگە بەم نزیکانە بە سۆراغیەوە بێنەوە [وەک کە پێم گوتراوە]ناوێکی باوک و ئەولادەتیت هێنابوو: من هەتا ئێستاش کە کورِی دووەمم سیی سالّییە مووچانەی دەدەمێ، ئەو لە هەولێر من لە بەغدا بەخێر ئەگەر پەرِوبالّت لێ رِوا و پەرِەوازە بوویت چ قەیدی هەیە وەکو چۆلەکە دەنکە تۆوێک، دانە گەنمێک بخەیتە دەممەوە.. شوکرێ ئێستا لە بەغدا نەفەرێک کەباب گەیشتە ٣٥٠ دینار. سوالّکەر بە ٢٥ دینار رِازی نییە. مانگانە حکومەت بژێوێکی مناسب دەدات وەک خۆرِایی بێت ١ / ١٠٠ی نرخەکەی وەردەگرێت یان کەمتریش خەلّقەکە بەوەوە دەژیت.. نەوت و گاز زۆر هەرزانە.. کارەبا لە چاو حالّ مەیلەو بەلاشە. ئاخر قەسیمەی کارەبا مەسرەفی ٥٨ رِۆژی هاوینە ٣٤,٥ دینارە. دەلّێن نەختێک گرانتر بووە. ئەمما هێلکەی تەرەس تەبەقی ٣٠ هێلکەیی بە ١٣٠٠ دینارە یان پتر.. گۆشت لە کەبابەکەوە دیارە زۆر گرانە. تەلەفۆن ئەگەر

لەگەڵ دەرەوە قسە نەکرێ هەرزانە. مەعاشی تەقاعودیم دەوری ٢٨٠ دیناری مانگانەیە. نووسین بە نرخیرا دیارە بێ حورمەتە. لەگەڵ من تێبینی دەکەن. جەریدەی (العراق) بۆ ئەو چوار کورتە نووسینەم ١٥٠٠ دیناری مانگانەی داناوە کە بە لای کەمەوە دوو هێندەی مزەی نووسەری دیکەیە کە کاتی خۆی ١٥٠٠ داندرا بە لای کەمەوە ٤٥٠٠ دیناری ئێستاکەی دەگرتەوە. خولاسە دەیگوزەرێنین. برادەرانی ئەوروپا لە پاداشتی نووسینم یارمەتیم بۆ دەنێرن بێ ئەوەی من لە سەرەتاوە داوای شتێکم کردبێت.. . ئێستا باری گوزەران گۆڕاوە: نووسینێکی ناچارم بکات دوو مانگ و سێ مانگ پێوە خەریک بم، بێ یارمەتی، پەکی بەشێکی بژێو و مەشغەڵەتم دەیەخێت چونکە کاری دیکەم پێ ناکرێت لەگەڵ ئەو مەشغەڵەتە... نەکەی ئەم قسانەم بە ئاه و نزا وەربگریت: حەقیقەتێکە و مناسەبە هێنایە ناو نووسینەوە.

خەتەکەم و مەودا تەسکی نێوان دێرەکانم لێم بوون بە شەقڵ. ساڵە و ساڵ بە پێی قووڵ داگرتنی بیرکردنەوە و وردتربوونەوە خەتیشم ورد دەبێت. بڕوا بکە ئەگەر زۆر لە خۆم بکەم بۆ درشتکردنی پیتەکان نووسینەکەم زۆر ناقۆڵا [لە لایەن واتا و داڕشتنەوە] دەردەچێت. جاران وەها نەبووم: هەندێ نوسخەی کۆنە نووسینم ماون دەڵێی بە قەڵغەت باوکی نووسینی ئێستاکەمن. بە هەمەحاڵ دەروەستی تەبیاتی خۆم نایەم.

قسە درێژی خایاند. لە بەر مەشغەڵەتی تەرجەمە و نووسینی دیکەی ناچاری، لە سەرەتاوە نیازم بوو بە کورتی وەرامت بدەمەوە. قەیدی نییە تەحەممولم بکە.

ئەو شارەی Gävle کە تۆ بە حینجەی خۆمان (یێڤلە)ت لێ کردووە بە ناو من هەر بە (گاڤل)م دەخوێندەوە. پێم بڵێ Norrköping و Nyköping چۆن دەخوێندرێنەوە.

من زۆر حەز لە سەیری خەریتەی ڕێکوپێک بە تەفصیل و نفووسی شارەکان و ڕێویان و هەموو سەروبەرێکی دەکەم. ئەتڵەسی Britanica م لایە جگە لە یەکێکی کۆنتر کە فەرقی نفووسی ئەو دوو دەمی خەریتەکان بە دەستەوە دەدەن. گەلێک وردە حیسابی لێ هەڵدێنجم [لە بەریتانیکا] تەنانەت لە تێبینی ئەو ڕێگە شەمەندەفەرانەی کە لە زۆر شاری ئەفریقادا بە ناتەواوی ماونەتەوە ئاشکرایە کە ناتەواویەکە هی استقلالی ئەو وڵاتانەیە هەتا ئەوروپایی لێ بوون ئەو پرۆژانە لە پێشکەوتندا بوون.. شارێکی وەکو کەلکەتەی هند ١٦ خەتی شەمەندەفەری لێوە دەڕوات هیچ نەبێ ١٢ی هی زەمانی ئینگلیزە ئەگەر هەمووی هی ئەوان نەبێت.. خولاسە.. !

با لێرەدا ماڵاوایی لێ بکەم شەوم گەیاندە ١,١٥ی دوای نیوەشەو دەبێ خەریکی چوونە ناو نوێن و موتاڵای شەوانە ببم.. لەو بەینە زۆر شەوان هەتا مەلابانگدانی سبەینە بەخەبەرم نان دەخۆم ئنجا دەنووم.. دیارە نانی ئەو دەمە کەسی دیم لەگەڵدا نییە بە شەریک بێت، لەزەتیش لە پێوە خەریکبوونی دەبەم کە هەمووی بە ئارەزۆم دەبێت نەک ئارەزۆی غەیر. ئیتر بە خەیاڵی هێلکەی کوڵاو و ماستی (البان) و شیرەمەنی دیکە و نەختێک گۆشت (ڕەنگە شفتە بێت) وێڕای کوپە چایەکی خۆماڵی کە لە هاوینی پارەوە هێندەم لەگەڵ خۆم لە هەولێرەوە هێنا، هەمووشی تۆچای پەسند، تا ئێستاش بە دەم حصەی حکومەتەوە دەوام دەکات.. بەو خەیاڵەوە سڵاوی دواییم تێکەڵ بە ملچەملچی خواردنی کوردانەم دەکەم بەڵکو تامەکەی لە مەلاشووی تۆش بگەڕێ.. عافێتت بێت.

لە براتەوە

مسعود محمد

٢٦ / ١٢ / ١٩٩٤

ماموستای گەورە و خۆشەویست، بەڕێز کاک مەسعود.

ساڵی نوێ لە ئێوەش پیرۆز و هیوادارم ساڵی خۆشی بێ. نامەی (٢٦ / ١٢)ی پارتان حەڤدە ڕۆژی لە ساڵی نوێ تێپەڕاندبوو ئەوسا گەورەی کردم و بە گەشکەوە پێشوازیم لێی کرد. هێندێ فەرموودەتان بزەیان دەخستە سەر ئەو لێوانەم کە بە دەگمەن بزە دەکەن. هێندێکیان خەمبارانیان کردم و سەرجەمیشیان وەک هەمیشە زانیاری دەگمەنیان پێ بەخشیم. بزەم بۆ ئەوە بوو کە ویستووتانە تامی نانخواردنی بەیانیتان بە مەلاشووی منیش بگات و عافێتم بێ.. یا خوا لە گیانتان خۆش بێ و عافێتتان بێ. هەرچەندە شەش حەوت ساڵێک دەبێ تەرکی چایەخواردنەوەم کردووە و لە ڕوو دانەمێنم بە لایدا ناچم، بەڵام بۆنی ئەو چایەی کە دەستتان کەوتووە ئارەزووی چاخواردنەوەم دەبزوێنێ. خەمم بۆ ئەوە بوو کە مەعاشی خانەنشینیی مانگێک یەک نان و کەبابی پێ نەیەت. دیارە دەبێ هەر کەبابچی کەبابی پێ بخورێت!. لە شام، کابرا دەیگوت: مانگی هەشت سەد لیرە مووچەکەمە و هەزار بە کرێی خانوو دەدەم. (حەمە شێت گوتەنی) ئەڵڵا بەرەکەتدا دووسەدی دەمێنێ. حەمە شێت هێلکەیەکی بە شەش فلس دەکڕی و دەیدایەوە بە عانەیەک و دەیگوت: ئەڵڵا بەرەکەتدا دوو فلوثی تێدایە.

سەری لە (طرح و جمع) دەردەچوو بەڵام قازانج و زەرەری لێک جودا نەدەکردەوە.

گەلێ جار لەگەڵ برادەرانی ئێرەدا باسی وەرگێڕانی بەرهەمە عارەبییەکانتان دەکرێ. من چۆن ڕام وا بووە و ئێستاش وایە کە قورعان و شیعری نالی تەرجەمە ناکرێن بەڵکو شەرح دەکرێن، ڕام لە سەر وەرگێڕانی بەرهەمە عارەبییەکانی ئێوەش وەهایە. تەرجەمە ناکرێن... شەرحیش بکرێن هەر بە خۆتان دەکرێ. ئەمما بەرهەمە کوردییەکانتان، کەسێ کە کوردی و عارەبی بە ڕەوانیی بزانێ ڕەنگە کوردییە چاکەکەی ئێوەی پێ بکرێتە عارەبییەکی مەیلەو باش یا مەعقوول و مەقبوول. (من هموم الحياة) هی وەرگێڕان نییە، بە تایبەتی باسەکەی لە مەڕ مەلای خەتێ. بەڵام یاخوا بەخۆتان، بە کوردی دایبڕێژنەوە و داڕشتنەوە دەڵێم و حەزیش دەکەم ناوی وەرگێڕانی لێ نەنرێ. بە میزاجی من وشەی (تجسيد)ی عارەبی ئەگەر بشکرێتە بەرجەستە، پڕ بە پێستی نابێ... دەوجا وەرە ئەو دوو ڕستەیە وەرگێڕە کە لە نامەکەتاندا هاتووە!. بایەخی پێداچوونەوەی (گەشتی ژیانم) هەر تەواو نابێ، بە تایبەتی هێندێ لە مەتەڵەکان ئاشکرا بکرێن و کەلێنە چاپییەکان پڕ بکرێنەوە و هەڵەی چاپ ڕاست بکرێنەوە.

بەڵێ ئەوەی من بە شریتی ڤیدیۆ دیتم (سیرە و ذکریات) بوو. شەش حەوت ساڵ لەمەوبەر لە ڕێی ئەو شاعیرەوە چنگم کەوت کە لە چاوپێکەوتنەکەدا بە چاکە ناویتان هێناوە. ئێدی دوای ئەوە مەودای نێوان من و ئەو شاعیرە کشا و لێک دابڕاین و چاوپێکەوتنەکەم نەدیتەوە.

لە نامەکەتان و هەموو هەواڵ و سەرچاوەکانەوە تێگەیشتووم کە چەند باری گوزەرانی گرانە و بۆ کەسێکی وەکو ئێوەش گرانتر. دیارە مێوانداریشن و بەش بە حاڵی خۆم ئەگەر ڕێم بکەوێتە بەغدا و زیارەتی جەنابتان نەکەم دەبم بە (حاجی بەغدای نەدیوە)ی سلێمانی. خۆم بە سەربەرزیش دەزانم کە جگە لە پەیوەندی مامۆستا و قوتابی، باوک و ئەولادیش لە نێوان بەڕێزتان و بەندەدا هەبێ. هەر دەرفەتێ بڕەخسێ – چونکە ئێستا قوڕیان بە چاوی خۆیان و دەرفەتدا داوە – لە قەدەر حاڵی ئێستام شتێ دەنێرم. قەتیش قسەکانی جەنابتان بە بارێکدا لێکنادەمەوە گەرد بنیشێتە سەر پەڕەگوڵی کەسایەتی مامۆستا. خۆزگە دڵتان نەهاتبا بنووسن: نەکەی ئەم قسانەم بە ئاه و نزا وەرگریت.

چ خەمی وردنووسین و دێڕی لێکنزیکتان نەمێنێ چونکە بە هۆی جووتێ چاویلکەی تازەوە کە دوو هەزار کرۆنی ئێرەیان تێچووە و بەینێ لەمەوبەر دەیکردە بیست هەزاری ئەوێ، عەجایەب پێیان فەرق دەکەم و چاک پێیان حەساومەتەوە.

بەڵێ مامۆستا: (Gävle) بە (یێڤلە و (Norrköping) بە (نۆڕشۆپینگ) و (Nyköping) بە (نویشۆپینگ) دەخوێندرێنەوە چونکە ئەگەر حەرفی عیللەی سەرەوژێری وەک (i = ئی) و (e = ئێ) و (ö = ئوێ) و (ä = ئێ – (ێ)یەکەی هێند قەڵەوە لە ئا نزیک دەبێتەوە) بە دوای (k)دا بێن دەیکەن بە (ش) و بە دوای (g)دا بێن دەیکەن بە (ی). خۆ کوردیش گۆڕانکاری لەو دوو پیتەدا دەکات و لە کوردیشدا حەرفی عیللەی سەرەوخوار دەنگیان دەگۆڕێ. جگە لەوەش هێندێ قاعیدەی (سماعی)شیان هەیە: (Göteborg) دەبێتە (گوێتەبۆری) نەک (یۆتەبۆرگ) و (borg)یش لە زمانەکانی تردا بە (بۆرگ) دەخوێندرێتەوە.

لە بەر ئەوەوی ئەرکی گەلێ قورسم بە ئەستۆ کەوتوون هێندێ جار نامەم دوا دەکەون. لە لایەکەوە باوکی دوو کوڕی هەرزەکارم و هەرزەکاری ئەم وڵاتەش هەر (یا ستار)ی دەوێ. لە لایەکی ترەوە ڕۆڵی دایکیان بۆ دەبینم و هەمیشەش وەک هاوڕێ دەبێ جێی متمانەیان بم. هەردووکیان وەرزشکاری پێشکەوتەن و لە ترسی لەڕێ لادان نەک هەر پشتگیرییان دەکەم بەڵکو هانیشیان دەدەم. (ئومێد) کە تەمەنی ١٧ ساڵە، پار لە (ملاكمە) یەکەمی لاوانی سوید بوو. (دەوەن)یش تازە تێهەڵچووە و لە ناو دەستەی هاوتەمەنی خۆیدا خەریکە پێش دەکەوێ و ئەمیان (١٥) ساڵە. ڕەنگە جێی خۆی بێ بڵێم: کاتی خۆی کاک فریادی ڕەحمەتی پێشنیاری ناوی (دەوەن)ی کرد و منیش زۆرم بە دڵ بوو. ئەرکی ترم ئەوەیە کە لە ماتماتیک و فیزیک و پەروەردەی خۆماڵی و زمانی خۆمان یارمەتییان بدەم جگە لە (کوڵ و کانی) و کاروباری ماڵ و ... و هێندێ جار چاوسوورکردنەوە. ئێدی ئەو کاتانەی کە دەمێنێتەوە دەبێ بۆ خۆفێرکردن و خوێندنەوە و بژێو و خەمی کەسوکار و هەموو دنیا تەرخانی بکەم و باوەڕ بفەرموون یەک دەقیقە نامێنێ بۆ (قلبی) تەرخانی بکەم. هەمووی بۆ (ڕەببی) دەبێ. بەڵام ویژدانم ئاسوودەیە نە گەمە!.

ئیتر بە هیوای خۆشیتان دوعاخوازیی دەکەم

براتان

حەکیم

٢٤ / ١ / ١٩٩٥

کاکە حەکیمی خۆشەویست، سلاوم لێت، ڕێزم بۆت.

نامەی ڕۆژی ٢٤ / ١ / ١٩٩٥ت لە ٢ / ٢ / ٩٥ تەمەغەی بەریدی بەغدای لێ دراوە. دەوری دوو هەفتەیەک وەخرا تا گەیشتە دەستم.. لەو بەینەدا بە چڕی و پڕی خەریکی تەواوکردنی تەرجەمەی من هموم الحیاة بووم. بەر لە ٣ - ٤ ڕۆژ [شەوی نێوان ٣ - ٤ ڕۆژ لەمەوبەر] لێی بومەوە. ئەو تێبینیانەی لە بارەی تەرجەمەیەوە لە نامەکەتدا هاتوون هەرچەندە زێدە مەدحێکی منیان تێدایە بەڵام چونکە بە قەناعەتەوە هاتوون و تا ڕادەیەک لە ئاست بەشێکی بەرچاوی کتێبەکە نیشانیان پێکاوە کۆمە ناکەم لەوەدا بڵێم لە سەر هەقیت بەڵام منیش عوزرم بە دەستەوە بوو و هەیە، کە تەکلیف هەڵگرمەوە: چی کردوومە تەواوێک لەوە بەرەژێرترە کە دەبوو هەبێ. ئەگەر پێیدا بچمەوە لە ماوەی مناسبدا بێ گومان دەتوانم کەمعەیبتری بکەم: ئەوەی دەستی بەستم بەڵێنێک بوو کە دوای دوو مانگ لە سەرەتای تەرجەمەکەوە کارەکە بگەیەنێتە جێگەی مەبەست ئنجا ئەگەر دەستکاری تێدا بکەم دەبێ لە سەرەتاوە پێیدا بچمەوە، ئەویش دوو مانگێکی گەرەکە.. من نەهاتم فکرەی کتێبەکە، جودا لە شێواز و دارشتنەکەی عەرەبی یەکسەر بدەمە خەیاڵگەی کوردی کە ئەوسا پێوەندایەتی بە ئەسڵەکەوە نەدەما و هێندێکی وەکوو زەوی بەیار و نەکێڵدراوی لێ دەهات کە ڕووتابێتەوە لە ئایەت و شیعر و (محسنات)ی زمانە ئەسڵییەکەی.. شەڕی عیراق و ئێران لایەنی عیراقی پێوە نەمێنێ کە کورد بەشێکیەتی چی تێدا دەمێنێتەوە بۆ کورد؟. من کە لە سەر شەڕم دەنووسی، ئەوسا، هەڕەشەی تورکەکانم لە زەیندا بوو کە ئەگەر ئێران داخڵی عیراق بێت تورک کۆنە ویلایەتی موسڵ داگیر دەکات بە نامەی دەست بەسەرداگرتنی نەفتستانی عیراق.. خولاسە مەسەلەکە لە چەند لایەکەوە فشار بۆ ئیرادەی نووسەر دەهێنێت لە بەرایی هەموانەوە ئارەزۆی خوێنەری کوردە کە خوایشتی لێ کردووم.. کاکە ئومێد و دەوەنت، خوا تەمەنیان بە تەمەنی درێژی باوکیانەوە درێژ و ئاسوودە بکات کە جووجەڵەی بن باڵی خۆتن چەندت دەخەریکێنن؟. وا دیارە تۆش دەکەویتە بەر مەفهوومی بەیتەکەی طاهر بەگ کە دەڵێ:

سەد شوکری خودا مەرکەزی سەد میحنەت و دەردم
وا تێمەگە لەم دائیرەیی چەرخە بیر وونم

شکرێ کەباب خەریکە بگاتە دوو هێندەی مەعاشی تەقاعودیم: بە سێ مانگ ٨٠٠ و چەند دینارێک وەردەگرم، کەباب بوو بە ٤٥٠ دینار. ڕاستییەکەی نرخ وەها بەرز دەبنەوە منی تێدا سەخی بووم هەتا ئەوەی برادەرێک مزەی یەک دوو کورتە گوتاری بۆ هێنام لە ڕۆژنامەیەکەوە ١٢٥٠ دیناری دەگرتەوە، دامەوە بە خۆی هەر نەبێ بایی جگەرەی حەفتوویەکی دەکات.. ئنجا با حیکایەتێکی خۆشکەڵەی سەر بەم برادەرمتەوە بۆ بگێڕمەوە: لێی داواکردم توونی بۆ پەیدا بکەم. لە هەولێر، لە سلێمانی.. منیش ڕامسپارد لە هەولێر تەلەفۆن بۆ لایەنێک بکەن توتنم بۆ بنێرێ.. دوای پتر لە ساڵێک نزیکی ٣٠٠ هەزار دیناری بۆ ناردم، نەمزانی هی چییە. کە جارێکی کە داوای توتنم لێی کردەوە ڕایسپاردبوو توتنەکە..!! حازرە ئەمما نازانم بە کێیدا بۆ بنێرم.. توومەز جاری یەکەم و ئەمجارەش وەهای زانیبوو مەبەستم پارەیە، بە ڕەمز ناوی توتنی لێ دەهێنم. ئنجا ئەو ١٢٥٠ دینارە بە زەکاتی ئەو پارەیەش نابێ کە لە سەربنایی توتنەکەی ئەوەوە بە من گەیشتووە. عەرەب دەڵێ: شر البلیة ما یضحک.. بەر لە تەرجەمەی (هموم..) پێداچوونەوەی گەشتی ژیانم بە پایان گەیاندبوو. بەش بە حاڵ، ئەو شتانەی دەر نەزەرت گرتبوون بە هەند هەڵگیران.

لای ئێمە ٢٨ی مانگ دەکاتە ٢٨ی ڕەمەزان، ڕەنگە دووسبەی جەژن بێت. من بە عادەتی خۆم لەگەڵ ڕۆژووان ڕێکم چونکە لە هیچ ڕوویەکەوە تینم بۆ ناهێنێ: لەو ٢٨ ڕۆژەی فتارم تێدا کردۆتەوە یەک ڕۆژ نەبووە [نەک برسی، تینوو نەبووبم] ئیشتیهاشم بۆ خواردن نەکراوەتەوە. تەنها پێرێ پاش دوو سەعاتێک مەیلێکی خواردنم بوو تومەز فەقەرەی سەلاتەیان لەبیر چووبوو بیخەنە سەر مێز. منیش بە خەیاڵمدا نەهاتەوە هەتا دوای بەینێک. ڕەنگە بۆم باس کردبیت ساڵی ١٩٨٥ بە ٢٩ ڕۆژی ڕەمەزانی ئەو ساڵەوە ٢٠١ ڕۆژم لێ گرت. هەرچەند لەوانەیە ڕەمەزان لەو بەفرستانەی لای ئێوە نەوێرێ سەر دەربهێنێ، لە موناسەبەی ڕەمەزانی لای خۆمانەوە جەژنە پیرۆزانەت لێ دەکەم بە خۆشی کوڕەکانت و دۆستەکانتەوە. من لێرە کە دەبێتە جەژنی ڕەمەزان بە تەلەفۆن پیرۆزبایی لەو ناسیاوانەم دەکەم کە بەڕۆژوو نابن. پێیان دەڵێم ئێوە ئەو حەقەتان هەیە چونکە لە دوو سەرەوە سوودمەندن یەکێکیان کە بەڕۆژوو نەبوون و حەسایەوەن، ئەوی تریشیان کەیف و پشووی جەژنەیە..

٥ / ٣ / ١٩٩٥:

لە ٢ / ٣ / ١٩٩٥ بوو بە جەژن. مقدمات و هاتوباتی جەژن و گۆرانی ڕووتینی ڕۆژانەم تەنبەڵییەکی لە نووسین پەیدا کرد تەنانەت نوستنی زێدە درەنگی شەوانەی ڕەمەزانم لە سەعات ٤ی بەیانییەوە دابەزی بۆ

سەعات دوو. ئەو دوو سەعات کورتهێنانەش بە زۆری بەر وەختی نووسینم دەکەوێت - ئیتر وا لەم سبەینەی سەعات ٩ و ١٥ دەقیقەی ڕۆژی پاش جەژن و دەمی دوای ژەمی بەیانی گەڕامەوە بۆ ئەم ڕووپەڕەیە.

لە بارەی قەواڵەکانی هەورامانەوە وا دەزانم مامۆستا سنەیی بەشێکی عاتیفەی کوردایەتی تێدا بەکار هێناوە کە بێ پەروا دان بە کوردی بوونیاندا دەنێت.. ڕاستییەکەی بەڵگەی هەرەبەهێز لەوەدا هەر ئەوەیە کە لە شوێنێکی کوردنشیندا دۆزراونەتەوە.. چەندی لەبارەی ئەو قەواڵانەم خوێندبێتەوە هەر بە پەهلەوی بوونیانم دیتوە. زمانی پەهلەویش وەک کە ڕۆیشتووە خزمی هەورامییە تا ئەوەی قوتابییەکی کوردی ئەو ناوچەیە لە جامعەیەکی USA کە مامۆستا لە هەوەڵ دەرسی زمانەوانی دەقی پەهلەوییان بۆ دەخوێنێتەوە ئەو قوتابییە لە بەشی زۆری وشەکان گەیشتبوو تومەز لەگەڵ لەهجەی هەورامی ئەو وشانە جیران بوون. ناو ناوە لە لەهجەی سۆرانیش وشەی ئەوتۆ هەن لەگەڵ هی پەهلەوی نەک فارسی، نزیکن یەک لەوان وشەی (نۆیین - بە واتای مەجرای ژێر ئەرزی، ئاوی پیس) لە پەهلەوی (نکۆیین) بووە.. ئەو دەنگانەی (س) کە لە فارسیدا بوونەتە (ه) وەک لە (ماسی) بۆتە (ماهی) لە کوردی و پەهلەویدا وەک خۆیان ماونەتەوە.. بە نسبەت هەورامییەوە مانەوەی دەنگی (ث th) تێیدا ئەسەری زێدە کۆنی زمانە ئێرانییەکانە کە ئەو (ث)ە بەرچاو بووە تەنانەت ژمارە (سێ) ثری thri بووە. خولاسە ئیسپاتکردنی ئەو داوایە پتری پێ دەوێ.. ئەگەر کوردی زمانی پێ نووسین بوایە دەبوو نموونەی زۆری لێ بدۆزرێتەوە کە دەزانین هەتا سەرەتاکانی ئەم سەدەیەش کورد بە فارسی یا عەرەبی نووسیویەتی. بە هەمەحاڵ، ئەم مەوزوعە هەویرێکی ئاوخوازە. بە لایەن پیتەکانەوە کە قەواڵەکەیان پێ نووسراوە ناشێ بگوترێ پیتی کوردین چونکە هەرگیز کورد ئەلفوبێی سەربەخۆی نەبووە [وەک کە بزانم]

٩ / ٣ / ١٩٩٥:

کاکە حەکیم: وا دیارە ئەم نامەیە لێی خوێندراوە کە بە تەواوی نەیەتە دەستەوە: ئەمە دە ڕۆژی تەواوە چەندێکی ویستبێتم بە ئەنجامی بگەیەنم لەمپەرێک هاتووە و وەستاندوومی.. بە نەختێک لێ وردبوونەوە بۆم دەردەکەوێ، نەک هەر ئەم نامەیە، بگرە هەر نیازێکی دیکەش هەبووبێ لەو بەینەدا گرێی کەوتۆتێ.. تازیەک بوو دەبوو بۆی بچم. سەیارەکەی خۆمان سەقەت بوو هانام بردە بەر د. کەمال مەزهەر وەعدی دامێ دوای دوو ڕۆژ بچین بۆ پرسە: لە شەوی پێش ڕۆژی وەعدە بە تەلەفۆن تێیگەیاندم سەیارەی ئەویش پەکی کەوتووە. ئیتر وەخرا تا دوێنێ، پاتری لە برادەرێک خواستەوە و بە ترسولەرزی هەڵنەبوونەوەی سەیارەکەی چووین بۆ پرسە.. خەونێکی زێدە ناخۆشم دیت بە هەندێ دۆست و خزمی هەرێم... سێ ڕۆژە گوێم هەڵخستووە بزانم چ خەبەرێک لەوێوە دێت. خولاسە وا بە چاک دەزانم لێرەوە دەست لە نووسین هەڵگرم تا فرسەتێکی دیکە: با چی دیکە بە دەم ئەگەرانەوە نەوەخرێ. هەموو کاتت شاد و بژیت بۆ برات

مسعود محمد

٢٨ / ٢ / ١٩٩٥

مامۆستای گەورە و خۆشەویست، بەڕێز کاک مەسعود

دوای ڕێز و سڵاو، جەژنی ڕەمەزانتان - هەرچەندە دەمێکە ڕابردووە - لێ پیرۆز بێت و نەورۆزیشتان لەوە لێ پیرۆزتر بێت و هەموو ڕۆژێکتان لە هەردوکیان جەژنتر بێت. نامەی ڕۆژانی ٢٨ / ٢ تا ٢٩ / ٣ تان ئەمڕۆ لە ٢٩ / ٣ تەشریفی هێنا و هەموو ئەرک و کار و بارێکی پێ وەلانام و بە تاسەوە، وەک هەموو نامە و نووسینێکی ترتان، چەند جارێک خوێندمەوە و هەستی حەسانەوەم کرد. کە دەڵێم ئەرک، لە ڕاستیدا بێگاری وەرگێڕانی لە عارەبییەوە بۆ کوردی بوو. برادەرێکی نووسەر کە زۆر چاکەی وا بە سەرمەوە، زوو زوو چەند لاپەڕەیەکی خورشیدی ورد و ناشرین نووسراوی عارەبی، لەم سەرچاوە و لەو کتێبەوە دەچنێ و تەق! هەواڵەی منی دەکا تا بۆی وەرگێڕم. سەیر ئەوەیە ئەم جارەیان لەگەڵ ئەو نووسراوانەدا، لە نامەیەکدا بۆی نووسیبووم: تکایە ئەوەی لە لایەن مامۆستا مەسعود محمەدەوە لە سەر مەلای خەتێ نووسراوە بۆمی بکە بە کوردی و سەرچاوەکەی جوان دەستنیشان بکە و بۆمی بنێرە!. منیش نیوەی نووسراوە چندراوەکانی ترم تەواو کردووە بەڵام هێشتا دەستم بە وەرگێڕانی (تەکاندنی کەتانی ڕوخساری خۆر) نەکردووە(!!) و قەتیش بۆی ناکەم.

ئەم نامەیەتان لە گەلێ ڕووەوە تایبەتمەندە: یاخوا خەڵکی زوو زوو لە باسی تووتندا بە هەڵەدا بچن و زەکاتیشی بەر خەڵکی نەبوو بکەوێ. بە ڕاستی وەک فەرمووتانە (خير البلية ما يضحك). سەیر لەوەدایە تووتن گەلێ مەغزای دی، بە کوردی بە خۆوە دەگرێ و یاخوا هەر بەم لایەنەدا لێیان تێک بچێ. خەونەکەی دەوروبەری ٧ و ٨ی ئەم مانگی سێیەتان زۆر بە سەرسوڕمانەوە هاتە دی و گەلێ نیشانەی پرسیار و سەرسوڕمانی لە بەردەم هۆش و بیرکردنەوەمدا پێکهێنا.

ئەوەندەی مەودای تێگەیشتنی خەونم بووبێ ڕێبازەکەی فرۆید بووە کە پێوەندی بە داهاتووەوە نییە و بۆم ڕێکنەکەوتووە خەونی (حەزرەتی یوسف)انەی دیاریکردنی پاشەڕۆژ تێبگەم. کەچی ئەم خەونەی ئێوە وا بە ئاشکرا هاتە دی و پێکورە تورک هاتن و ئەوەندەی تر خمیان شێواند. جگە لە خەونەکەتان هەر لە نامەکەدا لە باسی بابەتی وەرگێڕاندا ناوی تورک و ویلایەتی موسڵ هاتووە و ویلایەتی موسڵ بووە بە (لاشەی قەڵەوی سەر خوانی قەل و داڵ):

هوما ئێسکی سوا هێندە گەڕا بۆ لەتە ئێسقانێ
کەچی لاشەی قەڵەو دایم لە سەر خوانی قەل و داڵە.

بە تاسەوە چاوەڕوانی بڵاوبوونەوەی کوردییەکەی (من هموم الحیاة)م. مەزەندەم ئەوەیە لە ئەورووپا لە لایەن ئەو برادەرانەی سویدەوە چاپ و بڵاو دەکرێتەوە و منیش بە بێ عەزیەت دەستم دەکەوێ.

بەڵێ ماموستا ڕەمەزان دەگاتە ئەم بەفرستانە و ناگات. ڕەنگە مەسەلە لەوەدا بێ کە باکووری ئەم وڵاتە هێندێ ماوە هەرگیز خۆری لێ ئاوا نابێت و هێندێ ماوە خۆری لێ هەڵنایەت هەتا بایی (خیطی ابیض و اسود) بکات. بە نیسبەت منەوە، تاقیبی دەکەم بەڵام دڵیم پێ ڕاگیر ناکرێ. ئەوەش لە بەر هیچ نا تەنها لە بەر جگەرە و خۆزگە بە جگەرە ڕۆژوو نەدەشکا. گەلێ جار بۆ ماوەی شەش حەوت سەعات هەر لە بیریشم نییە نانی بەیانیم نەخواردووە کەچی یەک سەعات جگەرەم نەبێ هەر لە خۆڕا دەوروبەری خۆم دەپشکنم بێ ئەوەی بزانم لە چی دەگەڕێم و چی و لە کوێ و کەی لێم ون بووە. برادەرێکی مەلازادەی سەردەمی هەرزەکاریم زۆری حەز لە شکاندنی یاسا و بەزاندنی سنوور بوو. هەموو ڕۆژانی ڕەمەزانی دەگرت بەڵام بە هەر شێوەیەک بوو دەبوو بیانشکێنێ. جارێکیان مەودای شکاندنی ڕۆژووی بۆ نەڕەخسا چوو لە گۆماوێکدا مەلەی کرد. کە دەرچوو، گوتی: لە بن ئاوەکەوە قومێکم خواردەوە. منیش ئەگەر بەڕۆژوو بم بیانووی قومە جگەرەیەک دەدۆزمەوە و باوەڕ ناکەم گرێ لە ڕەمەزان لێ بدەم.

ماموستا گیان: نووسینی عارەبیتان لەوە گەورەترە بە بۆرە مەدحێکی من جوان بێ. بەخۆی وەک دارشتن تایبەتییە و ئەوجا لە تابلۆی خەیاڵ و (مێزاجی زەمان)مدا لایەنی فکرەکەی دێ. بەڵێ: پێم وا نییە داڤنشی بەخۆشی مۆنالیزا دروست بکاتەوە. ڕەنگە لە مۆنالیزا چاکتری پێ بکرێ بەڵام خودی تابلۆکە دووبارە نابێتەوە. جا ئەگەر بەخۆی پێی نەکرێ لەبەری بگرێتەوە بە (من) دەکرێ؟. دەشێ هونەرمەندێکی دی بتوانێ وای دروست بکاتەوە کە بناسرێتەوە بەڵام ئەی بزە سەرسوڕهێنەرەکەی؟. ئەی خەمەکەی سەر ڕوخساری؟. ئەی دیاریکردنی زگپڕی لە سیمایدا؟. ئەی و زۆر (ئەی)ی تر؟!. نەخێر مۆنالیزا دووبارە ناکرێتەوە با بیکاسۆش نرخی ئیمزایەکیشی ملیۆنێک بێ. من گومانم لەوە نییە کە کوردییەکەتان دەشێ پێوانە بێ بۆ نووسەرانی دی بەڵام عارەبییەکە خۆتان گوتەنی (ئایەت و شیعر و محسنات)ی هەیە کە هەر ئەم سێ وشەیە بەخۆیان وەرگێڕانیان عەستەمە. لێرەوەڕا گوتوومە هەق وایە ناوی شەرح بێ نەک وەرگێڕان.

هیوادارم پێش گەیشتنی ئەم نامەیە حەمیدی برام بە خۆ و بەو ئەمانەتەوە کە لایەتی بگاتە خزمەتتان و لە ڕێی ئێوەوە هەواڵی ئەو و لە ڕێی ئەویشەوە هەواڵی ئێوە بزانم. ئەم تکایەشم لە ماموستای بەڕێزی خۆم هەیە: ئەگەر هەر لە جێی خۆتانەوە دەستتان دەگاتە وێنەیەکی خۆتان، زۆر سوپاسگوزار دەبم بۆمی بنێرن. ئەگەر نا، پێم خۆش نییە ماوەی ماموستا بگرم و ئەرکی تاقیبکردنی بخەمە سەر.

ئێدی دوعاخوازیی دەکەم و هیوای لەشساغی و دڵخۆشی و خەوبینینی خۆش و خۆشیتان بۆ دەخوازم.

برابچووکتان
حەکیم
٢٩ / ٣ / ١٩٩٥

کاکە حەکیمی خۆشەویست
سڵاو و ڕێز

بەر لە دە ڕۆژێک یان نەختێک کەمتر نامەی ڕۆژی ٢٩ / ٣ / ٩٩٥ت گەیشت.. بەر لە نامەکەت بە چەند ڕۆژێک برات لە کەرکووکەوە تەلەفۆنی کرد لە بارەی هەناردەکەتەوە.. بۆ دوو ڕۆژی دیکە هاتە بەغدا.. بە دوامدا نارد و نیوەڕۆ لام بوو "تووتنەکەی" تەسلیم کردم بە زیاد بێت. شەو لە ئوتێل مایەوە و دەبێ بۆ ڕۆژی دواتر چووبێتەوە کەرکووک. دوای ماوەیەکی کورتی ٣ – ٤ ڕۆژی لە لەندەنیشەوە بە سەر کرامەوە: بە ڕێکەوت ئەو یارمەتییانە زۆر لە جێدا بوون (فریجیدێرێک)* و ئۆتۆمبیلەکەمان دەوری ١٥٠ هەزار دیناریان [بەڵکە زیاتریش] بە قوربانی خۆیان کرد جگە لە کەلوپەلی سووکتر کە هەر یەکە بە قەدەر حاڵی خۆی قەپێک لە قاچوقولی داهات دەگرێ.. خەریکم لەو بەعزە داهاتەی موناسەبەی "تکریم"ی ئەدیب و "مفکر" دەسازێنێ هەر جارە منیش تێیدا دەخوێندرێمەوە، لاتەریک بم چونکە

سەرجوملەی ئەو داهاتە هەر لە ئیمڕۆکەوە هەتا بیست ساڵی دیکە کۆ بکرێتەوە بایی ١ / ١٠٠ ی نرخی ئەو مڵکە شەرعی و میراتییەی بە ناوی قانوونی شۆڕشگێڕانە [لە سەرەتای تەمووزی ١٩٥٨ ەوە هەتا ناوەڕاستی ١٩٨٠کان] لێمان داگیر کراوە ناکات. مڵکێک لەو مڵکانەی ولاتی کۆیێ لە لایەن ئەمیری بابانەوە بەخشراوە بە باپیری باپیرم بەر لە [١٦٠ ساڵێک] مڵکەکەش هی حکومەت بووە نەک هی خەڵک، بە قانوونی اصلاح زراعی و افساد اخلاقی لە شەستەکانەوە لێمان غەسب کرا بەبێ تعویض.. بستێک ئەرزمان بۆ بەجێ نەهێڵدرا.. خۆزی بشدرابایە پیاوی باش.. ئنجا وا بە چاک و پاک دەزانم خزمەتێکی فکر و ڕۆشنبیری لە منەوە بۆ گەلەکەم [یان دانیشتوانی عیراق] بگات بێ مزە بێ مادام ئەم مزەیە هەر بایی لێڵکردن تێکەڵ بە بژێو دەبێ: من دەرویش نیم. ١٥٠٠ دینارێکی مانگانەی (ریادە) بە من دەگا [کە تاکە کوردێکم ئەو ناوەی پێ ڕەوا دیتراوە لە نێوان ٢٥ کەسدا] کە ساڵانەی دەبێتە ١٨٠٠٠ دینار: یەک پاداشی نووسینم لە ئەورووپاوە هات بایی ٣٠ ساڵی ئەو تەکریمەی تێدا بوو. مەعاشی تەقاعودم لە ٢٨٠ دینار کەمترە کە دەکاتە نیو نەفەری کەبابی ئەمڕۆکە بەڵام چونکە منەتی تێدا نییە نابێتە گرێ لە دڵم. یان مزەی مقالە یان کتێب چەندی هەبێ بێ منەتە چونکە مزەی ئەرکی قەڵەمە... لەو دواییە ساردایی کەوتە نێوان من و جەریدەی (قادسیە) لە بەر بلاوکردنەوەی گوتارێکی دوو ئاڵقەییم منیش پێوەندیم پێیەوە بڕی لەو بەینەشدا کە ساردایی پەیدا بوو چەندێکی پاداشم بۆ هاتبێ داومەتەوە بەو کەسەی بۆمی دەهێنا دواین جار ١٢٥٠ دینار بوو دامەوە بە هەڵگرەکەی (بۆ ئەو تامێکی تێدا بوو) ئیتر نووسینم بۆ بەرێ نەکردنەوە.

کوردی مەتەڵی هەیە دەڵێ: فەقیر قەرزی کۆن و خزمی دوور بە سەر دەکاتەوە. ڕاستییەکەی من تا ئێستا لەگەڵ زوڵمێکی بێ سامانی لێم کرابێ لە لایەن دەوڵەتی پاش شۆڕشی ١٩٥٨-ەوە حاڵم لەوە باشترە کە دەبوو هەبێ چونکە هیچی ئەوتۆم نەچاندووە بە ئاووهەوای ئەم سەردەمە درووێنەی لێ بکرێ. هەتا بشڵێی دڵم ئارامە و ڕازیم بە حاڵی خۆم: ورتەی نارەحەتی بە دڵمدا نایەت لە لایەن چەند و چۆنی هەبوویی و نەبوویییەوە: من خەفەت لە حاڵی دنیا و ولات و عیراق دەخۆم کە دەشیا لەوەی هەیە گەلێک چاکتر بێ.. من پەرۆشم بۆ ئەو (ثێ فلووثە)یە کە زەرەرە و بە قازانج حیساب دەکرێ. هەر وەک لە بارەی ڕووداوی کۆنی مێژووەوە [لە بەر تیشکی ئەنجامی ڕووداوەکاندا] دەتوانین ڕادەی گێلی و زیرەکی خەڵقی ئەو سەردەمانە ڕەچاو بکەین. هەروەهاش بە نەختێک وردبوونەوەی بێ لایەنانە و بە زیهنێکی کراوەوە دەتوانین هەڵە و دروستیی ڕووداو و هەڵوێست و هەڵمەت و کۆڵدانی ئەم سەردەمە تێبگەین و خەفەتی لێ بخۆین و پێی ببووژێینەوە: لە زۆر مناسەبەدا کە دەبینم هەڵسوکەوتی دەوڵەتان یان حیزبان سەر بە ملهوڕییەوە دەنێ، دەڵێم: ئەگەر من کێشەیەکم لە پێش بێ دووبەختی و دوو ڕێیی بە دەممەوە بێ، دێم لەو دەوڵەت و حیزبە شێت و وێتانە دەپرسم: کام ڕێگە بگرمە بەر، هەرچی پەسندیان کرد، من ئەوی دیکە پەسند دەکەم و لێی دڵنیا دەبم.. با ئەم پروزە و هەنیسکانە لێرە بەجێ بهێڵین.. براله لەوەتەی نامەی ئەمجارەشت گەیشتووە بڕوا بکە بێ وچان سەرقاڵی و مەشغەڵەت دایگرتووم، هەرچەندە (شکرێ) هی نارەحەتبوون و ئازوردەیی نییە بەڵام بنیادەم دەخەریکێنێ.. چەندم دەکرد ئەم نامەیەت و هی پێشووتریشت بە وردی بخوێنمەوە و وەک بابەتی گوتار بۆی بچم و لێی ببزرکێنم [لە نووسینی ئەم وشانەدا بووم تەلەفۆن لێی دا بۆ تەعقیبی ئیشی برادەرێکی موصلی کە دەوری چوار مانگ دەبێ تێیدا خەریکم .. بە بەڵێنی هەولێکی تازەوە دوو ڕۆژی دیکە بە تەلەفۆن لێم دەپرسێتەوە] .. کوڕی خاڵم هاتووە بۆ عەمەلیەتی چاوی، لە بەر بێ سایقی و دەستنەکەوتنی کەسێک بۆ لای ئەوم بیات دڵەسورکێم هەیە.. شەش ئاڵقەی نوێم ناردووە بۆ جەریدەی (العراق) نازانم جارێ بە جێی خۆی گەیشتووە یان نا. ڕێم نەبووە لەو ڕۆژانەدا بە نووسین وەڵامی چەند پرسیاری ئوستادێکی جامیعەی کوفە، نەجەف بدەمەوە.. ڕێم نییە تەکلیفی کۆمەڵەی مافی مرۆ جێ بە جێ بکەم کە بەڵێنم پێ داوە شکڵ (محاضرە)یەکیان بە سەردا بخوێنم. کاری زەروریم هەیە بە برادەرێک، لە دوێنێوە ٢٠ جاران پتر تەلەفۆن دەکەم مەشغوڵ لێ دەدا.. خولاسە و ناخولاسە مەشغەڵەت هەیە نەیەڵێ بە دڵی خۆم بۆت بنووسم: کە دەستم دایە ئەم نامەیە نووسینێکی ڕۆژنامەییم دەست لێ هەڵگرت لە ژێر سەرناوی (اشهر و اخطر شعرە) کە "شعرە معاویە"یە. لە نیوەی ئاڵقەیەکدا وازم لێ هێنا لە بەر نامەکەی تۆ. دووەم دێڕی ئەو ئاڵقەیە بەم جۆرەیە: (والشعرە هذە تبلغ قمة الخطورة حین تکون وسیلة تواصل بین قمة السلطە و عوام الناس). هەناوی مرۆ کە پڕ دەبێ لە ذکر و فکری بابەتێک حەز دەکات هەمووی هەڵڕێژێت نەک لێی سارد بێتەوە و وشکایی فکری بێت دواتر سەرلەنوێ کارێزی بۆ لێ بدات. بە داخەوە نابەدڵی و نیوەچڵی لێرەدا

دوعاخوازیت لێ دەکەم بۆ دەرفەتێکی لەبارتر. ئیتر ببەخشە و زۆریشت سوپاس دەکەم بۆ زێدە ماندووبوونت پێمەوە.

برات
مسعود محمد
٢٤ / ٤ / ١٩٩٥

برای بەڕێز و خۆشەویست

سڵاو و ئاواتی پڕ بە دڵ بۆ تەنسازی و کامەرانیت

نامەی دوایینت کە ڕۆژی نووسینی تێدا نییە پێرێ گەیشتە دەستم: ڕاستییەکەی مەراقێکی بەرهەستی لە دڵمدا ڕەواندەوە لە ئاکامی بێ دەنگی و بێ خەبەریت لەو ماوەیە دوور و درێژەی نێوان ئیمڕۆکە و ئاخر نامەی لە تۆوەم پێ گەیشتووە.. نەمدەویست لە کاتی بێ دەنگیتدا خۆم لە وەزعی خامۆشیت هەڵقورتێنم چونکە لە بەرنامەمدا نییە برادەر بخەمە ژێر فشاری خۆ بەبیر هێنانەوە و پرسیاری سارد و سڕی: لە بەر چی؟ چ قەوما؟ لەو حاڵانەدا بەیتێک یا نیوە بەیتێکی عەرەبی دەکەمە ڕابەر:

(ستبدی لک الایام ما کنت جاهلا) ڕۆژگار نەزاندراوت بۆ دەردەخات. ئەلحەملا ئەم نامەیەت بوو بە خەمڕەوێنەوە و مەراقچپێن.

نامەیەکی کە باسی دەکەیت بۆ منت ناردووە پێم نەگەیشتووە..

لە مەسەلەی "نە... نە": من نوسخەی نووسراوەکەی خۆمم لا نییە تا بزانم چیم نووسیوە و چی ماوە بینووسم زەحمەت نەبێ ئەوەی بڵاوت کردۆتەوە دانەیێکم بۆ بنێرە بە ڕێنموونی و چاوساغی بەرەو ئامانج.. هەر نەبێ نوسخەیەکی سروەم بۆ بنێرە ئەگەر هەڵەی چاپی کەم بێ.

لەو بەینەدا نووسینێکی بێ دادم بە ملەوە بوو تێیدا سەغڵەت بووم چونکە پێ ڕانەدەگەیشتم ئنجا بۆ بێ تالحی لە پڕ، بێ مقدمات پشتئێشەیەکی سەختم تووش هات [ئەمە جاری سێیەمە یەکەم جار ١٩٥٠، دووەم جار ١٩٦٦، ئەمەش سێیەمینی حەدیس کوردی گوتەنی] کە بۆ ماوەی دوو حەفتەیەک بە تەواوی دەستی بەستم. ئێستاش دەبێ ئاگام لە خۆ بێت زۆر ماندوو نەبم بە دانیشتنی دوور و درێژ لە سەر کورسی نالەبار و کووڕبوونەوە بۆ قەڵەمگێڕی لە سەر کاغەز. جگە لەم کاغەزەی بۆ تۆی دەنووسم دوو کاغەزی دیکەم بە کورتی نووسیوە لە وەڵامی دوو برادەری [سەر کاغەز] ئەورووپا کە بە خزمەتیان نەگەیشتووم مەگەر بە نامە... بە ناچاری ئەم نامەیەشم بۆ تۆ لە کورتی دەبڕێتەوە هەم لە بەر باری تەنسازی و هەم لە بەر کەڵەکەکردنی نووسینی بەڵێندراو بە سەرمەوە کە یەکێکیان بریتییە لە بەسەرداچوونەوەی شەرحی دیوانی نالی [لە لایەن مەلای مودەڕیس و فاتیحی جوانەمەرگ] بۆ ڕاستکردنەوەی وە یا [خەستکردنەوە و کەلەبەرگرتنی] شەرحی ئەو بەیتانە کە من بە لای خۆمەوە باشتریان تێگەیشتووم.. لە نووسینی ڕووپەڕەی پێنجەمی ئەو کارە بووم کە پشتئێشە دەستی بەستم..

برا گیان بە ناچاری لێرەدا دوعاخوازیت لێ دەکەم و چاوەنۆڕی وەڵامیشت دەبم و بژیت بۆ برات

مسعود محمد
٢٥ / ١٢ / ١٩٩٥

مامۆستای گەورە و خۆشەویست، بەڕێز کاک مەسعود.

دوای سڵاوی گەرم، هیوای بەختەوەری و سەرکەوتن و لەشساغیتان بۆ دەخوازم.

نامەی ٢٥ / ١٢ / ١٩٩٥تان حەفتەی پێشوو گەورەی کردم. بە دیتنی زەرفەکەی، دڵم کرایەوە و کە چاویشم بە باڵای نامەکە کەوت خورپەم بە دڵدا هات. کە خوێندیشمەوە تێگەیشتم خورپەکەم بەلاش نەبوو و هۆی بێ ڕەنگیی نامەکە ئازاری پشتتان بوو. هەرچەندە نامەکەتان خۆرە و لێم هەڵدێ، بەڵام خۆزگەم دەخواست خۆتان بە نووسینی نامەوە، بە نەخۆشیی، ئازار نەدابا. هیوادارم لێرە بە دواوە زیاتر ئاگاداری تەندروسی خۆتان بن. ئەمەم لە ڕووی ڕێنماییەوە نییە بەڵکو دەمەوێ وەبیرتانی بهێنمەوە کە تەندروستیتان پێوەندی زۆری بە من و زۆر کەسی وەک منەوە هەیە و هەموو بە تەنگیەوەین.

دەفەرموون: "لە بەرنامەمدا نییە برادەر بخەمە ژێر فشاری خۆ بە بیرهێنانەوە". مامۆستا گیان، ئێوە هی لەبیرچوونەوە نین و هەمیشە بە گەشی بە تەختەی هۆشەوەن. وەلێ کە ماوەیەک بێدەنگ بووم هۆیەکەی تەنها موراعاتی کات و تەندروستی ئێوە بوو دەنا خۆشترین کاتم لەو ڕۆژەدا دەبینم نامەتانم پێ دەگات و هەواڵتان دەزانم. جگە لەوەی کە خۆتان باسی سەرقاڵی و فریانەکەوتن دەکەن لە نامەکانیشتاندا درک بە مەشغەڵەتتان دەکرێ و دەشزانم درەنگ یا زوو، ئەوەی دەینووسن هۆشم ئاوەدان و ڕووناک دەکاتەوە.

بەداخەوە، هەرچەندە دوو جاران (سروە)م ئاگادار کردۆتەوە بەڵام بۆم نانێرن و لێرەش مەگەر لای هێندێ

ناسـیـاو - هێندێ جـار - چنگ بکەوێ. وەکی دی، دەچمە کتێبخانەی گشتی و لەوێ سروە دەبینم کە نەک هەر ڕێی کڕینی نییە بەڵکو خواستنەوەشی لە سەر نییە. دەبێ هەر لەوێ بخوێندرێتەوە و لە جێی خۆی دانرێتەوە. لەبەر ئەوە داوای لێبوردن دەکەم. گـوتارەکـەش کـە لە مامۆستای کورددا بڵاو کرایەوە، وا کۆپیم کرد و ناردم. هیـوادارم ببـێـتـە بناغـەی بەرهەمـێکی تێروتەسـەلی لە ناوەڕۆکی نامە گەورەتر.

هیوادارم لە پێداچوونەوەی دیوانی نالیدا سەرکەوتوو بن. من کـاتی خۆی لە دەریای چەپکێکیدا نقـوم بووم، هیوادارم ئەمجارە لە سەرجەمی گوڵزارەکەدا بزر بم.

بۆ ئەوەی کـاتی زیاترتان لێ نەگـرم و زیاترتان عـەزێت نەدەم، لەگەڵ هیـوای چاکبوونەوە و تەنساغیدا بە خواتان دەسپێرم.

براپچووکتان
حەکیم
١٩ / ١ / ١٩٩٦

زێدە خۆشەویستم کاکە حەکیم

سڵاو و ڕێز

نـامـــەی ١٩ / ١ / ١٩٩٦ت ڕۆژێـک لە ڕۆژانـی مـانگی شـوباط پێم گـەیشت.. نە... نە و پوور و ئامۆژنیش گەیشتن. برا گیان: بڕوا بفەرموو ئەو چەندین مانگەی بەر لە پشتئێشەکە و دوای ئەویش تا ئیمڕۆکە و ڕۆژانی داهاتووش، بە جۆرێ سـەرقـاڵی نووسین بووم تا ئەوەی وەها دەبوو نەمـدەزانی دەست بۆ کـام بابەت درێژ کەم یان لێی بکێشمەوە. بێ گومان ، لێم ڕوونە کە لەو سەرقاڵییەدا وا بووە جۆر و ناجۆر تێکەڵ بوون. لە باری ئێستاکەمدا کورک بم بە سەر مەسەلەی (نە.. نە)وە چونکە چوونەوە بۆ ئەو خـاڵانەی بەر لە چەند سـاڵ، لێدانەوەی وەک کـارێزی دەوێت کـە ئاو بکێشێت؛ لە نێوان دەیان و پتر لە دەیان جنجاڵی فکری و نافکری و نووسین و گوتن و کێشەی ژیاندا پنۆک پنۆکی هەڕەمەی سەر بە باسێکی نەکوترایەوەی وەک نە... نە لە خۆوە بازرقـە نابەستێ بۆ ناو مـێشکێکی ئاخناو بە چەندین خـولیـای بە ڕەگ و ڕەهەدا کـەوتووەوەی وەک مـێـشک شـەکـەتی من. بە هەمـە حـاڵ هەمـیـشـە لە گۆشـەیەکی زەینمدا باسـەکـە سـەرەتاتکەم لێ دەکـات، زۆریش حەز دەکەم بپەرژێمە سەر خۆتەرخانکردن بۆی هەر نەبێ لە بەر پەرۆشێکی تۆی پێوە مەیلەو بەندیت... لە ئینگلیزی or و either بە خستنە سەری n بۆ هەردوان دەبنە ئەو

نە... نە ی کوردی کە زۆر ئاوخوازە و وەک شیعری نالی لکی لێ دەبنەوە. بە بۆنەی ناوی نالییەوە: ئەمڕۆکە دوای عـەصر گـەیشـتـمـە کـۆتایی پێداچوونەوەی شـەرحی دیوانەکەی کە لەلایەن مەلا کەریمی مودەڕیس و کوڕانی کـرابوو. دەوری ٢٠٠ لاپەڕەیەکی [وەک ئـەمـــەی لێی دەنووسم] گرتەوە. دوو سێیەکی کە دەکاتە ١٣٥ لاپەڕە بەر لە دوو مانگێک بۆ سوید بەڕێ کرا. ئاسۆس کەمال خەریکی لەچاپدانی نووسینەکانم دەبێت وەک کە گەشتی ژیانمی بە چاپ گەیاند. ئێستاکە جارێکی کە گەشتەکە، بە ڕوونکـردنـەوە و وردە کـــــەینوبەینێـک، لە چاپ دەدرێتەوە. تەرجەمەی (من هموم الحیاة)یش بە کـوردی پێی گەیشـتـووە، لەگەڵ ئەم پێداچوونەوەیە دەبن بە (٣) مــادە. لە چاووزار بە دوور بن، بڵێ ئامین چونکە زۆر کەس هەن کە ناشیناناسم، بە خوێندنەوەی نووسینی من تووشی هەلامـــەت دەبن، یاخـود قـرقـێنەی ترشـاو دەردەکەن.. وەی کە مجێزم لێیە بە بێ زمانگرتن چی دەیزانم لە بارەی ئەم جـــیـــهــانەوە بڵاو بکەمـــەوە، ئەشەدوبیللا گەلێکی دوور لە کۆمیۆنیزم و سیاسەتیش بەهەشتی خولیا و خەیاڵیان دەڕمێ یان هەر نەبێ بەلادا دێت. مرۆ لە هەمـوو زندەوەرێک پتر بە بەریەوە هەیە لە گومڕایی و کوێری ڕۆچێت چونکە زێدە لەو گیانلەبەرانە هۆشی هەیە، وێڕای غـەریزە، کـە هۆشـەکـەی بە هەڵەدا چوو، شتی ئەوتۆ دەکـات هەرگیـز ناکـەوێتـە بەر حوکمی غەریزەوە. باوەڕی وەها پووچەڵیش دەپەرستێت کەر و حوشـتـر ڕێی بۆ دەرناکـەن هەتا تێوەی بگلێن. هێندێکم لەو کـەسـانەی ڕقـهـەڵگری کـۆنم بوون، پاش هەرەسی سۆڤیـەت هۆشیـان هاتەوە بەر، بە دڵ دەستـەملانم بوون خۆزی هەمـوو بە هەڵەداچوویێک وەها بانایە تا ئەگـەر خۆشم هەڵەتە بم هەمـان دوعـا بۆ خۆم دەکـەم، خۆ من لە زرداییک نەبـووم.. ڕۆژی ٩ی مـــــارت، بەر لـە ٥ ڕۆژ بەرپرسێکی جـەریدەی (الجمـهـوریە) داوای کـرد چ بە نووسین چ بە زمـان شـتـێکیـان پێ ڕابگـەیەنم بە بۆنەی ١١ی ئازار.. بە درێژی قسـەم لەگـەڵدا کرد، لە زەمـانی پێـغـەمـبـەرەوە بۆی هاتمە خـوارێ نموونەی وێرانکاری، قسـەی چەوت و بیـری هەڵەم بۆ شـەرح کـرد کـە چی بە موسوڵمـانەتی کـردووە.. هەتا هێندێ پێم گـوت: تۆ ئەو صـــەدان هەزار کــوردەی دوای ١١ی ئازار کــوژران بۆم بژێنەوە ئۆتۆنۆمی و بەولاوەتریش لە خۆت موبارەک بێ.. کابرا تا بڵێی مەمنوونم بوو چونکە هۆشی لای خۆی بوو، گوتیشی هەموو شتێکتم خوێندۆتەوە. گوتم: قەت دیوتە لەو ماوەیەی ٣٠ ساڵیدا یەک وشەی خۆمم لستبێتەوە.. یەک هەنگاوم چەوت بووبێ.. یەک ڕیاکـاریم کـردبێ؟.

پێم گوت ڕۆژی فەتحی مەککە بەر لە ١٤٠٠ ساڵ، کە پێغەمبەر ماڵی ئەبو سوفیانی بردە ڕیزی کەعبە، ئا لەو ڕۆژەوە عەلی و حوسێن کوژران.. الملك المعضوض بڕیاری بۆ درا.. موسوڵمانەتی کەرتک بوو بە چەندین پارچە.. پێم گوت من کە ئەم جورئەتە دەکەم هەر لە تەجرەبەی پێغەمبەر خۆی نموونە و بەڵگەی ڕاستبوونی باوەڕەکەم دەهێنمەوە: لە غەزای بەدر کە پێغەمبەر جێگەیەکی ڕەچاو کرد بۆ ئوردووی موسوڵمانەکان، یەکێک لە صحابەکان گوتی: ئەم جێگەیەت بە ڕەئی خۆت یان بە وەحی خودا ڕەچاو کرد؟ گوتی بە ڕەئی خۆم. گوتی کەواتە ڕەئیەکەت هەڵەیە چونکە ئەتۆ چەندین بیری ئاوی خواردنەوەت لەو چۆلە بێ خاوەن کردووە کافرەکان پێی تێرئاو دەبن. دەبێ ئەو بیرانە بخەینە دوای خۆمانەوە. پێغەمبەر قسەکەی پەسەند کرد.. جا ئەگەر لە فەتحی مەککەش صحابەیەکی ئەوتۆ ڕەخسابایە ڕەخنەی لە ڕایەکەی پێغەمبەر گرتبایە دەربارەی ئەبوو سوفیان دوارۆژ و چارەنووسی موسوڵمانان شتێکی دیکە دەبوو من ئەمانەت بۆ دەنووسم لەو ڕووەوە کە زەرەریان تێدا نییە، شتێکیش لە وەزعی خۆم ڕوون دەکەنەوە، ڕێشی تێدەچێ کە بۆ بەر نیگای خوێشت تیکێکی چەندیش تەسک بێ، بکاتەوە بە سەر نازانم چییەوە؛ لە تەجرەبەی خۆمم دیتوە، یەک تێبینی بچووک لە لایەن ئاخێوەرێکی بێ مەبەستەوە زەینمی بۆ لایەنی ئەوتۆ بردووە و بە سەر ڕوانگەی ئەوتۆیدا ڕاشکاندووم کە دەشیا هەر بیریان لێ نەکەمەوە یاخود بە درەنگەوە بۆیان بچم.

کاکە حەکیم: دوو بێگاری مام ناوەنجیم هەیە بۆم جێ بە جێ بکەیت: لە مامۆستا ئاسۆس بپرسە ئایە ئەو بەشەی سەر بە شیعری نالییەوە کە بۆم ناردووە پێی گەیشتووە یان نەء!. لە د. عەلی سەروەتیش بگەیەنە کە چوار کتێبەکەی بۆمی ناردبوو و بە نامە تێمگەیاند کە پێم نەگەیشتوون، دوای حەفتەیەک لەو نامەیە پێم گەیشتن. ئێستا برالە کاغەزێک بۆ ئەوروپا بەرێ بکرێت مەعاشی یەک مانگی تەقاعودیم هەڵدەلووشێ.. جاران وەها نەبوو بەم دواییە هەم مزەی پۆستە چەندین جار زیادی کرد هەم نرخی دیناریش چەندین جار هەڵکشی، بەو پێیە چوار کاغەزی ئێستا ١٠٠٠٠ دیناری دەوێ کە پتر لە ٦٠٠٠ دیناری بەر لە چەند مانگێک دەگرێتەوە.. گوتەی کۆنە دەڵێ (قەرزی کۆن و خزمی دووری بە بیردا دێت) دەشزانم تەکلیفەکەم ئێسکقورسە ئەمما کوردی گوتەنی لە پیاوان دەقەومێ چ تۆ بیت و چ من.

ساڵەکەی ئەمساڵمان شێتوێت بوو: کانوونی دووەم گەرمتر بوو لەم ڕۆژانەی ناوەڕاستی مارت.. هەندێ درەخت پەلکی ساڵی کۆنی پێوە ما.. زۆر بە سەیری هەنجیری باغچۆکەی پشتەوەی ماڵمان لە کۆتایی پایزدا پەلکی نوێ و باقۆی تازەی هەڵچنی تومەز وەرزی لێ گۆڕابوو وای دەزانی مایسە.. لەوەش سەیرتر نەمامە هەنجیری سێ ساڵی پەلکی ساڵی کۆنی نەوەراندبوو، کە من پەلکەکانم لێ کردەوە وایزانی پایزەکە بەهارە بە تەواوی پشکووت. لە نێوان تشرینی دووەم و کانوونی یەکەم، کوردی دەڵێ: سەیر هەر سەیرە قالۆچەش تەیرە.. لە بیرم کرد بڵێم بە مامۆستا ئاسۆس بلێ نامەم بۆ بنووسێ لە بارەی گەیشتن و نەگەیشتنی نووسینەکەم. تا خێراییش بکا بۆ من چاکترە بەڵکو سەرەدەری دەکەم لە چۆنیەتی گەیاندنی ئەو پێداچوونەوەم بۆ لای ئەو: نوسخەی دووەمم بە پەڕەک هەڵگرتووە نەکا چی دەنێرم لە هەوەڵ جاردا پێی نەگات.. ئنجا دەبێ بزانیت چەندم عەزاب خواردووە بە مسۆگەرکردنی ئەو نوسخەیە: دوو صەد جاران زیتر کاغەزی کۆپیم خستۆتە نێوان دوو پەڕەوە و بە دەرزی لێکم گرێ داون و وەهاش دەبوو کاغەزی ژێرەوەی کۆپیەکە دەبزووت و سەرلەنوێ یەکێکی تازەم دەخستە جێیەوە. ئنجا دەبێ کاغەزی سەرەوە خیت خیت کرابێ تا دێرەکان خوار نەڕۆن.. ڕێک دەکەوت کۆپیەم بە بەرەواژ دادەنا، کاغەزی دووەم سپی دەمایەوە و نووسینەکە بە ڕووی دووەمی کاغەزە خیت خیت کراوەکە نەقشی دەبەست، بە پێچەوانەیی. سەرت نەیەشێنم عەزابی گۆڕەوشارم لە چەنگی چەشتووە... من حاڵم ئەم حاڵە بووە بۆ ماوەی چەندەها مانگ، جگە لە نووسینی دیکەی ناچاری و ڕووتینی و وەرامی نامە و پرسیاران و سپاسی خاوەن موجامەلان و گوتاری داواکراو.. و.. هتد. لەو میانەشدا مامە پشت ئێشە بە سەری کردمەوە ئەمما زۆر بە جیددی.. ئێستا ئارامم بەڵام ئاگاداری خۆمم دژی سەرما و ماندووبوون و دەقگرتن بە دانیشتنی بیندرێژی سەر چشتی نەرم و.. و.. با لێرەدا نەعلەت لە نەساغی بکەم و دەسکێک لە وشەی قەشەنگ کە جێی نووسینی نەماوە، پێشکەش بکەم لە برای قەدرزانتەوە

مسعود محمد

١٤ / ٣ / ١٩٩٦

کاکە حەکیمی خۆشەویست و بەڕێز

سڵاو و ئاواتی پڕ بە دڵ.

لەوپەڕی تەنگەتاوبوونم بە دەست نووسینی ناچاری و بێ کۆتایی و لە باری ناڵەباری کە تێیدا دەژیم لە ڕووی

نارێکی ژوورەکەم و ئەو کتێب و نووسراوانەی پێویستمن و نایاندۆزمەوە و زەحمەتی گەیاندنی نووسین بۆ شوێنی مەبەست، وا بەم دوو سێ دێرە قوت و قرتاوە هەر ئەوەندەم پێ دەکرێ بڵێم: لە ڕۆژی ٢٣ / ٧ی کارتێکم وەرگرت کە لە هەولێرەوە لە ٣ / ٧ بۆم نووسرابوو ئەو دیارییەی تێدا بوو کە لە نامەی پێشترم باسی نەگەیشتنی هاتبوو. زۆر سپاس بۆ خەمخۆریت کە تکام هەیە سواری شانی خۆتی نەکەیت کە پێ دەچێ بارەکەی قورس بێت: فیلمێکی لۆری و هاردیم دیت، لە بەر بێ مایەیی بوون بە ڕێگر. کابرایەکی لادێیی ڕێبواریان گرت ڕووتی بکەنەوە، ئەویش پاڕایەوە کە هیچی نییە و ماڵ و منداڵی چاویان لە دەستیەتی تا شتێکیان بۆ پەیدا بکات. لۆریل و هاردی هەردوویان دایانە گریان و چی لە باخەڵیاندا هەبوو ئەویشیان دا بە کابرا.. لوبنانی دەڵێن: الحال من بعضه. حاڵەکەی هەموان هەر یەکە خوا باشتری بکات.. وا من پڕۆژەیەکم ساز داوە، بە خەیاڵ، خەریکم بیتاقەی یانەسیب بکڕم، خۆ دەریشنەچێت وەک مەلای مەشوور کە شتی بە گران دەکڕی و بە هەرزان دەیفرۆشت دەیگوت: خۆ چ نەبێ دەڵێن مامڵەتان دەکات. منیش هەر وەها. لێرەدا مەتەڵێکی کوردی زۆر نەستەقم بە بیردا دێت بەڵام بێ سوودە چونکە نایەتە گوتن. بەڵکو ڕۆژێکی لە ڕۆژانی خوا و تەبیعەت هەلی پێ داین و پەندەکە جێی خۆی کردەوە.. بەڵکو.. بلێ ئینشاڵڵا..

تا هەل و نامەیەکی دیکە ئاواتی خۆشی و سەلامەتیت

لە براتەوە

مسعود محمد

٢٨ / ٧ / ١٩٩٦

مامۆستای گەورە و خۆشەویست، بەڕێز کاک مەسعود

هیوادارم تەندروست و بە کەیف و بە سەلیقە و گەش بن.

ماوەیەک لەمەوبەر (پەرژینی بێدەنگی)ی جەنابتانم پێ گەیشت. دوو جارانم خوێندەوە و گەلێ جاریش هێندێ برگەی دیاریکراوی نیشانەکراوم لێی خوێندەوە. پێم وایە ناوەکەی لە داهێنانی کاک فەرهادە و بە مجێزی من لەگەڵ ناوەرۆکەکەیدا ڕێک نەبوو. ئەو پێشەکییەش هەق نەبوو بە مەبەستی ڕوونکردنەوە بۆی بنووسرێ. جگە لەوەش دەبوو پرسیارەکان داڕێژرێنەوە. بەڵام گەوهەر لە هەر کوێ بێ هەر گەوهەرە. ئەمە یەکەم جارە پاتەوپات و بێ سڵەمینەوە، مەبەستی بێ تەحلیل و تەئویل لە بەرهەمتاندا گیانم پاراو دەکا. دەتگوت بە دوای شتێکی نەزاندراودا وێڵم و بۆم نادۆزرێتەوە. ئەوا دۆزیمەوە. من هەرگیز زاتی ئەوەم نەکردووە ئەو بابەتە پرسیارانەتان ئاڕاستە بکەم نەبادا بە هۆی قەڵەمشرپی منەوە خوانەخواستە دووچاری پرسیار و لێپرسینەوە بن. بەڵام (هەڵۆ) ئەو زاتەی کرد و منیشی بە مراد گەیاند و ماڵی ئاوەدان بێت. من لە جیاتی هەڵۆ پرسیارێک ئاڕاستەی جەنابتان دەکەم کە ئەو بە سەریدا گوزەری کردووە: هەڵۆ بە خۆی و دەیان و سەدانی وەک من و ئەو کە سەرچاوەی بیر و بۆچوونمان یەکێکە و لە یەک هەتاو دەڕوانین و زادەی هۆشمان بەرهەمەکانی (مامۆستا مەسعود محەمەد)ە، چۆنە وا دابڕ و دۆبڕ دەبین و یەکێکمان لەگەڵ ئەوی تردا هەڵناکات و تا ڕقدان دەگرێ پڕین لە ڕق و شەیدای میللەتی خۆمانین کەچی ڕقمان لە تاکەکانێتی؟. کە دەمانەوێ جێی (خراپ) بگرین و (چاک) لە جێیدا دامەزرێنین کوا کەرەسەی (چاک)؟. من خۆم بۆیە دەخەمە ناو باسەوە تا بە بێ ویژدان نەخوێندرێمەوە دەنا مادام کەرامەتم بپارێزرێ گەورەیی خەڵکم پەسەندە و بەرەو جێی باڵا مل نانێمە ملی کەسەوە. ئەم برایانە کە سەردەمێ منیش یەکێکیان بووم، لە ڕۆژگارێکدا کەرتوپەرت بوون و وەک گۆڕەوی دەستچن بە پەلە هەڵوەشانەوە کە دەبوو بوونیان هەبێ. ئێستاش، لە هەموو قارەکانەوە بانگیان دەکرێ: کوڕینە ڕۆژ ڕۆژی ئێوەیە!. کەچی نەخێر!. کە ڕووم بەرەو چەپ وەرچەرخاند و غەنزلێیم، چ قودرەتێ هەیە بە لای ڕاستدا ملم پێ بادا!. بە قەولی جۆرج ئۆروێل: لەو ڕۆژەدا کە دەکرا بەختەوەری ساز بکرێ، تێکدرا!. کاک (س) کە قەڵەمی بەرەو ڕستەی جوان گلۆر بووەوە ئێدی خانەی خۆی و بەرانبەرەکەی بیر دەچێتەوە و هەر پێشی بگوترێ لەل، لایەنە دەروونییەکەی لە (واقواق)یش خۆی ناگرێ. مادام فلان ڕۆژێ لە ڕۆژان ئیمام بووە، دەبێ هەر ئیمام بێ. لە مەیدانی عەمەلیدا پێی وا نییە مامۆستای باش ئەوە بێ قوتابی ژیری هەبێ. دەبێ قوتابییەکانی هەر دەبەنگ بن تا خۆی گەش گەش دیار بێ و بچروسکێتەوە. ئاوی ئەم پەتایە (ص) ڕشتوویەتی و وەک هەلامەت هەموانی گرتۆتەوە، سەرلەبەری هەمووشیان خەڵکانی بێگەرد و پاک و ڕاستگۆ و دڵسۆزن... مخابن!. دەڵێی نەگونجان کەوتۆتە کرۆمۆسۆمەکانمانەوە و مشتێ نموونەی خەرمانەکەمانە. یەکێ (الحاد) دەکاتە بناغەی خۆی و ئەوی تر (ئیمان). ئێدی لە سەر ٩٩ خاڵی دی پێک بێن، بە هۆی بناغەکەوە پێکنایەن. واش ڕێک دەکەوێ لە سەر ئەو بناغەیە پێک بێن بەڵام لە سەر چاک و خراپی کەسێکی

وەک (ص) یا یەکێکی تر دەیکەنە ئەو ڕۆژەی قەرەوەیسی تێدا کوژرا.. ئیدی هەر کەسە و بۆ ماڵی خۆی و ئەوەی هەیە دەبێتەوە بە ئەمری واقیع.

مامۆستا: داوای لێبوردنتان لێ دەکەم کە دیاریەکە کەم بووبێ. دەزانم ئەوە نەبوو شیاوی ئەوە بێ ناوی هیچی لێ بندرێ. چ بکەم؟. کەسوکاری دەربەدەر یەک و دوو نین و توانای منیش هەر ئەوەیە لە مەیلەو هیچ پاشەکەوت دەکەم. خەڵک هەن خەمی گوزەرانی ئێوەیان بێ بەڵام دەترسم بە باسکردنی گەرد بکەوێتە سەر پەڕەی گوڵی ناوتان و بە تەبیعەتتان خۆش نەیا. جارێکی تریش دەیڵێمەوە: هیوادارم هەر وەک قوتابی خۆتان سەیرم نەکەن ... جاروبارێ وەک کوڕی خۆتانیش لێم بروانن تا غیرەتی ئەوەم هەبێ تەسەڕوف بکەم.

(لە پەرۆشەکانی ژیان) و (دەستەودامنی نالی)، بە پێی ڕاگەیاندنی گۆڤاری (گزینگ) بێ لە ژێر چاپدان. نازانم کەی تەواو دەکرێن.

هیوای بەختەوەریتان بۆ دەخوازم و خوا ئاگادارتان بێ.

برای گچکەتان

حەکیم

١١ / ١٠ / ١٩٩٦

کاکە حەکیمی خۆشەویست و برا و برادەر، ڕۆژت باش، شەوت شاد:

بەر لە نیو سەعاتێک یان شتێک کەمتر پۆستەچی لە دەرگە و جەرەسی دا: دیمان و پێ و قەدەمی بەخێر، نامەکەی تۆی پێ بوو.. بە عادەت کاڵە کوڕانە دەدەینە خزمەتگوزاری ئەوتۆبی، وەک مقیاس خوێنی ئاو و کارەبا و ڕاگەیەنی خەرجیی تەلەفۆن.. لێی نۆش بێ کە موژدەی نامەکەی تۆی پێ بوو.. گورجێک خوێندمەوە و بێ پشوودان کەوتمە سەر وەرامدانەوە. ئەمما نامەکەی تۆش وەکو هەندێ پرسیارەکانی هەڵۆ بە بەربەوە هەیە بمخەریکێنێ بە تایبەتی پرسیارەکەت کە خۆت گوتەنی هەڵۆ بە سەریدا گوزەری کردووە.. بەڵام دەبێ بڵێم ئەو کەرتکەرت و بڕبڕبوونەی باسی دەکەیت و ڕقدانی ئاوس بە ڕق لە پۆرگی هەناوی برادەرانی یەک شەقامەڕێ خەبەرێکی نوێیە بۆ من، پێشتر نەمبیستووە و خەیاڵیشم بۆی نەچووە هەرچەند لە دەفتەرخانەی "توقعات"م چی قەباحەتێکی خەیاڵ نایگرێ لە بەشێکی [زۆر یان کەم] مرۆڤ، بە تایبەتی هی دواکەوتوو، ڕەچاو دەکرێ، نزیکترین بەڵگەش ئەوەیە کە چەکدارانی هەرێم، لەگەڵ هەڕەشەی کوشندەی بە دوویانەوەیە، فەرقێک ناکەن لە نێوان بەرازکوشتن و پێشمەرگەکوشتن کە لە مەعنادا دەبێتەوە خۆکوشتن. لە بارەی کاکە (س)ەوە من هەر ئەوەندە دەزانم کە نامەکانی دەبنە پێناسەی! چ لە قاڵب و چ لە ناوەرۆک، ئەو نامانە دڵپەسەندن تا ئەوەی د. کەمال مەزهەر، کە یەکەم نامەی کوردۆم نیشان دا پێوەی گەشایەوە.. لە سنووری ئەدەبی (نامەکێشەکی)دا، کوردۆ پەراوێزی موجامەلەکانی لەگەڵ مندا لێک کێشاوەتەوە و بە دڵ، خەریکی دڵڕاگرتنمە کە ئیتر بۆ من نامەکانی دەبنە عەمارەی سەنگینی و کەڵەگەتی و لە هیچ لایەکیشەوە سەروسەودایەکی سەر بەو مرۆڤەوەم نەبیستووە تا هاتنی نامەی ئەمرۆکەت.. بەینۆلکێکە نامە لە نێوانماندا نەسووڕاوەتەوە، ئیتر نازانم چی دی بهاوەمە سەر ئەم قسانەم.. بە هەمە حاڵ، واقیع وەک هەیە بە ملەوەیە، مرۆش خۆی لە دەست خۆیدایە و نابێ دڵنیگەرانی سەربکێشێتەوە بۆ ورەبەردان یان ڕەشبینی "لا یکلف الله نفسا الا وسعها" بایی توانا قەرزی ئەدەبی و ئەخلاقی و دینی و دنیاییمان لێ داوا دەکرێ، ئیتر بە پێی قەناعەت و بە دڵنیاییەوە چی بە چاک بزانین دەبێ بۆی خەریک بین. کە هەر هات و واقیع خۆی وەتەنگ هێنا دژی چاکە و پەکی کردار و گفتاری چاک کەوت ڕێگەی گۆشەگیریی دەمێنێتەوە مرۆی دڵسۆز بیگرێتە بەر..

پرسیارەکەت پتر ڕوو لە خۆت و هاوڕێکانت دەکاتەوە تا ئەوەی من لە دوورەدنیای بێ ئاگایی خۆمەوە ڕەچەتەی پزشکی بۆ دەردی کەرتوپەرتبوونی برادەران بنووسم. من لە واقیعی تێکڕای ئەو مێرخاسانە شارەزام نە تاکتاکیان دەناسم نە هیچ سەروبەرێکی بزوێنەری دڵ و دەروونیان دەزانم تا ڕێم هەبێ خۆمیان تێ هەڵقورتێنم. ئەوپەڕی توانای من هەر ئەوەیە بە نووسین ڕاگەینی بیروڕای خۆم بم خۆشت دەزانیت چەندین دەیان ساڵە خەریکی ئەو کارەم... دەشێ وەرامێکت بدەمەوە لە دواکەوتوویی دوو هەزار و پێنجسەد ساڵی میللەتی کورد، وەکو دەرمان، گیرابێتەوە کە هەر خۆی تەفسیری براکوژی خەباتکەرانی دەکات.. بەڵام ئەم تەرزە وەرامە شیفای دەردت نادات: تۆ دەتەوێ لە واقیعی سەردەم کاریگەرە هەمەچەشنەکانییەوە کە بە زیندوویی وەشار بۆ ئیرادەی تاک و کۆمەڵ دەهێنن دەرمانی مارانگازت بۆ ساز بدەم نەک لە گۆڕستانی میدیاوە، بە دەم نەهامەتیی ئەزەلیمانەوە، ڤایرۆسی شەپڕەی مێژووییمان بە ساردوسڕی دەستنیشان بکەم بۆ بەر دڵی بێ ئۆقرە و دیدەی پڕ چاوەچاوت... ئەوساش و هەموو کاتێکیش ڕابردووی ڕەجاڵ باوەش بە زۆربەی هۆیەکانی لەتوپەت و

کەرتبووندا دەگرێت.. دەشیا ئەگەر لە نزیکەوە وتووێژمان کردبایە بۆ ماوەی پێویست، بتوانم دەروونم بۆ پرسیارەکەت بکەمەوە و، کەم و زۆر، بە لای قەناعەتێکدا بچینەوە.

بچینەوە بۆ لای (پەرژینی بێدەنگی): بەر لە دوو هەفتەیەک دانەیەکم لەو بەرهەمە، بە نامەیەکەوە لە مامۆستا شاکەلی پێ گەیشت. وا خەریکم لیستەی هەڵەکانی بنووسمەوە بۆ شاکەلی بنێرمەوە چونکە وا هەیە هەندێ هەڵە خەلەل بە مەبەست بگەیەنێ.. دەشبوو دەقی پرسیارەکان بنووسرێن.. لە هێندێ شوێن، وەک بزانم، ڕستە پەڕیوە.. شاکەلی لە نامەکەیدا دەڵێ هێندێ شوێنی نووسینەکەی بۆ نەخوێندراوەتەوە، هەقیشیەتی چونکە بە وردی و بە پەلە نووسیومە.. منیش نازانم بۆچی (پەرژینی بێدەنگی) کراوە بە سەرناوی سیپارەکە.. هەڵۆ سیی پرسیاری دیکەی لێ کردبووم منیش وەرامی هەموانم دایەوە بەر لە دوو مانگێک بۆی ڕەوان کرا. ئەمیان هێند و نیوی (پەرژین..)ی خایاندووە، شەڵڵا نووسینەکەی پێ گەیشتبێ. نامەی نەهاتووە خەبەری ئەو نووسینەی بە بوون و نەبوون تێدا بێ. دەستی ئەمین نووسینەکەی گەیاندۆتە ئەورووپا ئیتر خواوڕاستان..

نەمزانی گلەییت لە پێشەکییەکەی هەڵۆ بە سەر پەرژینەوە چەند لایەن یا چ لایەنێکی دەگرێتەوە: من کە ڕازی بووم بە وەڵامدانەوەی پرسیارەکانی، کە هێندێکیان ڕەنگە جێی پرسیار نەبن، خەیاڵم ناڕوا بۆ ڕەخنەگرتن لە پێشەکییەکەی. من بەرپرسی بیروڕای خۆمم.. خۆت گوتەنی ماڵی ئاوا بێ، ڕۆشنەیەکی کردووە بۆ تیشکێکی ڕوونکەرەوە بچێتە سەر هێندێ بابەتی سەر بە کۆمەڵایەتی و سیاسی.. من دڵم لای ئەو سیی پرسیار و وەرامەیە کە بۆم باس کردی هەروەهاش دەبم تا خەبەری گەیشتنی وەردەگرم..

مەسەلەی خۆ بە زلزانینی ئەم و ئەو: بەشێکی بریتییە لە نەساغی " megalomania .. جنون العظمة" [چەند سوارچاکی لۆقاوبلاوی کوردمان هەن لەم بابەتە، فەرخە خوان] بەشی زۆریشی بریتییە لە تێکەڵبوونی "نەفسی نەگەیشتوو+ وشیاری واقیع" کە ڕێم نییە لێرەدا شەرحی بدەم. بە تەجرەبە ئەگەر مومکین بێ برادەرە لێکدابڕاوەکان ببن بە شریکی بەرژەوەندێکی خەستوخۆڵ و بەرهەمدار، بێ گومان هۆشی عەتار و بەقاڵێکیان تێ دەگەڕێ.. ئنجا ئەگەر لە جیهانی سەقافەت و کوردایەتیشدا [کە هەمووی جارێ هەر وتە و نووسینە] لایەنی عەمەلی ئەوتۆ هەبایە سەر بە قازانج و زەرەری

شەخسییەوە بێ، لەوێشدا ڕەفتاری ساوایانە زۆر کز دەبوو.. باسی دیارییەکەت دەکەیت بە ترسی کەمبوونەوە: من ئەو دیارییەی بۆم هات لە ناو کاغەزێکی کاک ئەمجەدی ئامۆزام بوو لە ٣ / ٧ / ٩٩٦ نووسرابوو، واتە بەر لە چوار مانگێک.. من کاتی خۆی وەرام و سپاسی ئەو نامە و دیارییەم بۆت نووسی ئیتر نازانم ، یا بڵێم لە بیرم نەماوە ئایە جوابی تۆم پێ گەیشتۆتەوە پاش ئەو سپاسنامەیەم؟. هەرچۆنێ بێ نامە هاتبێ یا نەهاتبێ واقیع ناگۆڕێ لزوومیش نابینم بچمەوە بۆ فایلی نامەکانی تۆ ڕاوە نامە بکەم..

زەحمەت نەبێ نامەیەک بۆ هەڵۆ بنووسە لە بابەت گەیشتنی وەرامی سیی پرسیارەکە.. من نامەی بۆ دەنووسم بەڵام دەترسم لە پۆستە تێبچێ. ئەمەش ئەدرەسیەتی:

(.......................)

ئیتر خۆشی و سەلامەتیت ئاواتمە

لە براتەوە
مسعود محمد
بەغدا ٣ / ١١ / ١٩٩٦

مامۆستا گیان...

هەموو کاتێکتان شادی و بەختەوەریی بێ. هەشت نۆ ڕۆژێ لەمەوبەر نامەی ٣ / ١١ / ١٩٩٦تان گەیشت. من لە بارودۆخێکی لە ڕادەبەدەر ناخۆشدا بووم و ماوەیەکی زۆر نەبوو هەواڵی مەرگی جووتێ برام پێ گەیشتبوو کە کراونەتە پێشباری قەیامەتی ئەو دوو بەرەیەی کە تەڕ و وشکیان - ئەوەی مابۆوە - سووتاند. بەو هەواڵە، دوو شەبەقی گەورە و کوشندە لە جەرگم کرانەوە و هەر کاتێ دەورم چۆڵ بووبێ وەک گورگی بەچکەخوراو دەملووراند. باش بوو نامەکەی ئێوە کزەبایەکی فێنک بوو و بە سەر قەفرای ژیانمدا هەڵیکرد و زۆر سوکناییم هات. هەر بە گەیشتنی نامەکەتان نامەیەکم بۆ هەڵۆ نووسی و کەوتمە چاوەڕوانیی وەڵامەکەی تا ئەمڕۆ گەیشت. بەڵێ ئەو وەڵامەی کە بە دەستێکی ئەمیندا بۆتان ناردووە پێی گەیشتووە و دیاریشە نامە و کارتیشی بۆ ڕەوانە کردوون بەڵام نەگەیشتوون. ئەویش لە پەرۆشدا مابۆوە و بە گوێرەی نامەکەی، دڵی لاتان بووە. وا بە هۆی پرسیارکردنی ئەو بابەتەوە کە نووسیوتانە و بۆتان ناردووە، دوای ٧ - ٨

ساڵ، نامە لە نێوان من و کاک هەڵۆدا چوو و هات.
لە نامەی پێشوومدا کە باسی دابڕانی خەڵکی سەر بە یەک ڕێبازم کردووە، بۆی بە خەمەوەم و مەبەستم (س) یا (ص) نییە... بەڵکو سەرلەبەریانە. زۆر سەیرە کە خەڵک بۆ ڕاپەڕاندنی کاری پۆخڵ یەک بگرن و یەکڕا بن ئەگەر دزی و ڕێگریش بێ، کەچی تەنانەت وا باوە کە حەجحاج لە ڕێی حەجدا لێیان دەبێتە هەرا و کە دەگەڕێنەوە لێک زوێر و لالووتن. دەڵێی چارەنووس وای دەوێ بەد سەرکەوێ. وا نەبوایە بۆ لەو کاولەسارە بە سووتماک کراوەی ئێمەدا هەر بەد دەسەڵاتی هەرە ڕەهای هەبێ؟. بۆ دەبێ کەسێکی وەک (ش) وشەی خۆی بکاتە پشکۆ و بە دڵی خەڵکیدا بچزێنێ و هەرا لە (کوڕە ئازاکان) بکا تا ئانیشکیان سوور بکەن نەک هەر دەست و پەنجەیان؟. بۆ دەبێ (گۆرانی) بۆ بکوژەکان بڵێ؟. ئەم کوڕە بە ڕاستی دەگمەنە کەچی بزانە دەگمەنیی خۆی لە چ بوارێکدا دەخاتە کار؟. ئەوەی سەدان ساڵە لە ناوماندا دووبارە و دەبارە دەبێتەوە بەڵگەی بۆچوونی دۆنادۆن نییە؟. لە پرسەی جووتێ برامدا خەڵک هەبوون بە هۆشی لەجێچووەوە دەیانویست بۆ تۆڵە بەرەو لای خۆیان ڕامکێشن. منیش یەک دوو جاران دەرمبڕی: فلانە لایەن دەست و قاچی براکانی منیان گرت و ئەوەکەی تریش چەقۆی بە ملیاندا هێنا. خەتای کامیانە؟. تۆڵە لە کامەیان بکەمەوە؟. لەوەی زیاتر کە لە سەریانم نووسیوە چی تریان پێ بڵێم؟. سێزدە ساڵە لەم وڵاتی غەریبییەم تاکە یەک کەس بە تۆمەتی خیانەتکاری دادگایی کراوە و حوکمی ئەبەدی بە سەردا درا و دوایی، دوای ٥ - ٦ ساڵ بەرەڵایان کرد. ئەدی لە وڵاتی ئێمەدا؟. نیوەی، نیوەکەی تری بە خیانەتکار ناو دەبا!. ئەگەر وابێ، ئەوە میللەتە؟. لێرە لە هەشت ملیۆندا یەک و لەوێ، لە چوار ملیۆندا دوو ملیۆن. مەبەستم لەم بەراوردە بێگەردیی ئەمان نییە کە هیچ نەماوە تاقی نەکەنەوە و نزیکەی پێنج یەکی کچان لە ڕێی باوکی خۆیانەوە لە کچێنی دەکەون و چارەکێکیان، چ کوڕ و چ کچ، لە لایەن دایک و باوکەوە (استغلال) دەکرێن و کار گەیشتۆتە ئەوە کە سەگ و پشیلەش بەشداریی لەو خم شێوان و شیرازە پچڕانەدا بکەن. یەکێ کە زۆر لێمەوە نێزیکە گوتی: پشیلە نێرەکەی دەنکەکەم خۆی بە قاچوقولمدا دەسوێ. منیش وای بۆچووم: پشیلە بە عادەت شەرمنە و لە کاتی جووتبووندا خۆی دەشارێتەوە و ڕێ نادا کەس بیبینێ.. دیارە ئەوە فێر کراوە. زۆری پێ ناخۆش بوو کە ئەوەم گوت. بە هەرحاڵ، ئەوەی پێی بڵێن ڕووناکایی مەگەر لای ئێوەوە بەدی بکەم. خوا مامۆستا مەسعود بپارێزێ.

ئەوەی لە پێشەکی و پرسیارەکاندا - لە پەرژینی بێدەنگی - بە دڵم نەبوو ئەوە بوو کە ئەو پێشەکییە، هەر لە بنەڕەتدا پێویست نەبوو و نەدەبوو مامۆستا مەسعود وا پێشان بدا کە ئەرکی سەرەکی بەربەرەکانێکردنی مارکسیزم بێ. کاک هەڵۆ مامۆستا مەسعود بە خوێنەر دەناسێنێ!. پرسیارەکانیش داڕشتنیان باش نییە. خۆ ئەوەم زانیوە بەرهەمی ئێوە لە هەر کوێ بێ جەوهەری خۆی لە دەست نادا بەڵام کەس ناچێ تابلۆی پیکاسۆ بخاتە چوارچێوەیەکی هەرزانبەهاوە. دیارە کاک فەرهاد زۆری لە پێشەکییەکە گۆڕیوە ئەوجا ئەوە دەرچووە کە هەیە. یەکەم دوو دێڕی، ئێستاش نەمزانی چ دەڵێ... وا بزانم (جوملە موفیدە) نییە.
ئیتر خۆشیتان ئاواتی هەرە لەپێشەوەمە.

براگچکەتان
حەکیم
٢٧ / ١١ / ١٩٩٦

کاکە حەکیمی خۆشەویست
ڕێز و ئارەزووی دیدارت وێڕای ئاواتی بەختەوەریت:
نامەی ڕۆژمێژووی ٧ / ٤ / ١٩٩٧ت دوێنێ، ٢١ / ٤ گەیشت، لە هەلی خۆیدا دیمانەی بە خێر هات، چونکە من بەینێک لەمەوبەر نامەم بۆت نووسیبوو، چاوەچاوی وەڵامت بووم. وا دیارە کاغەزەکەی من لە ڕێگەی هاتونەهات تێچووە.. چی لە بارەی (مەحبووبە چنگ بە خوێنەکەی «ش»)ت نووسیوە بۆ من ڕوون نییە، هیچم لە بارەیەوە نەزانیوە، ئەوینی نامرۆڤانەش هەروەها مەتەڵێکە..
لە بارەی بەیتەکەی لاپەڕە ٥٨٨ی دیوانی نالی: بە لای منەوە بەیتی دووەم، لە سەرەتای لاپەڕە ٥٨٩ پتر جێی ئیشکالە چونکە یەکەمیان ڕاستە واتایەکی شاعیرانەی پێوەیە بایی دڵنیایی بکات هەرچەند دەشێ ووردیاتی نهێنتری تێدا بێت. بەیتی دووەم؛ دەستەواژەی (لە قاصی دا نییە) هەڵدەگرێ بنووسرێ (لە قاصیدا نییە - لە قاصی دانییە - لە قاسیدا نییە) چونکە وشەی (قاصی) بە سەر زمانی کوردەوە دەبێتە (قاسی). لە نیوە بەیتی یەکەمیش دەشێ بگوترێ (هەم قاسییە، هەم قاصیدیە - هەم قاصییە، هەم عاصییە، هەم عاسییە"بە واتای عاسێ").
لە بارەی نووسینەکانمەوە: بە پێی نامەی مامۆستا ئاسۆس قەول بوو "لە پەرۆشەکانی ژیان" دەورووبەری نەورۆز لە چاپ دەرچووبێت و بە دوا ئەودا پێداچوونەوەم

بە سەر شەرحی دیوانی نالی بخرێتە ژێر چاپ.. لێرە بەشی سێیەمی مرۆڤ و دەوروبەر مانگێک دەبێ بەڵکو پتریش، لێی بوومەتەوە.. ئێستا خەریکی ئەو بەشە بووم کۆمەڵە پرسیارێکی تازەی هەڵۆ گەیشت.. دوێنێ لێیان بوومەوە. بە خێر لە دەرفەتدا بەرێ بکرێن بۆ شوێنی مەبەست.

لەو دوو سێ مانگەی دواییێ نووسینێکی زۆرم بە ملەوە بوو.. وێڕای مرۆڤ... و پرسیارەکانی هەڵۆ لێم داوا کرا لە سەر شێخ رەضا شەبیبی و عبدالناصر و فاضل الجمالی و احمد مختار بابان بنووسم وەک پێشەکییەکی ریسالەی ماجستێر و نازانم چی.. لە ئاهەنگی تەکریمی د. کەمال مەزهەریش گوتارێکم خوێندەوە بە تەمام نوسخەیەکی لەگەڵ وەڵامەکان بۆ هەڵۆ بنێرم، ئیتر ئەویش نوسخەی لێ بگرێتەوە و پێتانی ڕابگەیەنێ: حەز دەکەم چی لە بارەی د. کەمال مەزهەرەوەم نووسیوە بگاتە بەر زەین و دڵی کوردی ئاوارە..

وا لەم دەمەدا کەڵەشێری نزیک بەیانی [دوای سەعات چواری وەختی هاوینەی پاش نیوەشەو] لە ماڵی جیرانمان دەقووقێنێ.. تا ئێستا لەم شەوەدا، نەنووستووم ناشزانم کەی خەو دەمباتەوە..

تا هەڵێکی دیکەی پاش هاتنەوەی وەڵامت بۆم:

پێم نەکرا خۆم بێم نامەم بۆ ناردی، لەگەڵ گۆشەیەکی دڵی

برات

مسعود محمد

بەغدا ٢٢ / ٤ / ١٩٩٧

کاکە حەکیمی وەفاکار و قەدردار و قەردزان، سڵاوت لێ بێ لەگەڵ ڕێز و ئاواتی زاڵبوونت بە سەر نەساغی و مەینەت و شکستەییدا کە لە دێڕی دوادێڕی نامەی ئەمجارەت، نووسراوی ٦ / ١٢ / ١٩٩٧، وەکو ژیلەمۆ یان ئاوی کوڵاو بە ڕوومدا هەڵدەپڕژی ئاودیوی هەناوم دەبوو.. بە ڕاستی سکاڵا و نزات بە قووڵی چووە دڵمەوە کە من پێشتر خەبەرداری ئەم حاڵەتەی ئێستاکەت نەبووم.. من لە هەولێرەوە، بەر لە ١٥ ڕۆژێک گەڕامەوە بۆ بەغدا، کاغەزەکەت لێم لە کەمین بوو. دەستی خۆی وەشاند تا ئەوەی (بریا)م کێشا کە خۆزی لە هەولێر مابامایەوە.. باوەڕ بفەرموو چەند ڕۆژێک مامەوە بێ جورئەتی وەرامدانەوە، نەخێر! بیرم لە وەرامدانەوە نەکرد چونکە مەزرای کاغەزم لە بەر چاوان لێڵ و هەڵەتاوی خۆی دەنواند قەڵەمی لە سەر نەدەگەڕا.. نەمدەزانی چ بنووسم!. لە کوێوە بۆ کوێ لێخوڕم.. بەر لە ٣ ڕۆژ هاتمە سەر هێندێ کە دەبێ دەنگمت بگاتێ. دوێنێ دەستم برد بۆ کاغەز.. چەند دێڕێکم نووسی، وەستام لە بەر هەڵەی ڕێنووس و وشکبوونی قەریحە: وەی کە زەحمەتە لە باری وەها خزدا پیتۆڵی و شارەزایی لە تەختکردنی شەقامی بەرداوی و هەڵەتاوی ڕێگە دەربکات بۆ.. کوێ؟. بۆ لای تۆ یان بۆ دەروونی خۆم کە ڕوح پەڕەی دوو دڵۆپ ئاوی سارد یان فرمێسکی گەرمە لە منەوە بە تۆ بگات.. کاکە حەکیم: بڕوا بفەرموو زێدە پەرۆشدارم بۆت. سەرەتاتکەمە لەگەڵ هێوربوونەوەیەکم لە بارەی تۆوە، بەڵکو نامەکەم کەڵکێکی پێوە دەبێ.. هێندە دەزانم وا گەیشتمە ٢٠ی ڕەمەزان و نەمتوانی هیچ بە هیچ بکەم. ناشزانم چ بڵێم و چ بکەم ئەوە نەبێ: (١) کە نامە بە کۆتایی بگەیەنم بێ ئەوەی لێی ڕازی بم. (٢) چەندی خەیاڵ بکەیت بە خەیاڵتەوە خەریکم.. ئیتر باوەشی دڵی خورپەدارم بۆت کراوەتەوە و ئاوات و هیوای سەلامەتیت لێوەی بۆت هەڵدەڕژێت. چاوەچاوی نامەی ئایندەتم کە مژدەی ڕەهابوونت لە چنگاڵی تەنگانەیی دڵ و هۆش و سێبووریم بگەشێنێتەوە.. بە چاوی تەڕ و پەنجەی لەرزۆکەوە دەستی دوعاخوازیت بۆ هەڵدەبڕم..

دڵسۆزت

مسعود محمد

دەوری ٢٠ی ڕەمەزانی بەغدایە

نازانم چەندی کانوونی دووەمە (ئەمە نامەی ١٩٩٨)ە

برای زێدە شیرینم کاکەوەیس

ڕێز و سڵاو و ئاواتی هەرە چاک لە دڵمەوە بۆت هەڵدەڕژێت.. بەر لە چەند ڕۆژێک نامەی چاوەڕوانکراوت لە بەغداوە بۆم هاتە هەولێر پێوەی شاگەشکە بووم.. بەشێکی دڵسووتێن لە ئاه و نزای نامەی پێشووت سڕایەوە هەرچەند پاشماوەی، جارێ، گەشاییم تێکەڵ بە کزە و سۆز دەکات و دەستی دوعام پێ هەڵدەبڕێ بۆ گێڕانەوەی ئازارت بۆ تەنسازی و ئاسوودەییت لە هەموو بارێکەوە و بە هەموو ڕووکاردا وەک بڵێیت دوعا بۆ خۆم دەکەم چونکە باوەڕت هەبێت بە تەنیشت دڵمەوەیت. وەی کاشکێ دەشیا لە دەرفەتێکدا و بە تەمای خواکەی خۆت و دەرماناتی پزیشکە جادووەکان بە سەر باڵی فڕۆکەوە، لە پێیانت کردبایە دەنگ و لە هەولێر نیشتبایتەوە بە خۆشی و بێ ئازار.. لێرەدا دوو بەیتی عەرەبیم بە دڵدا دێت هیوای شاعیرەکە

بە گەیشتنی دڵدارەکەی دەردەبڕێت و دەڵێت:

سألت الله يجمعني بليلى
اليس الله يفعل ما يشاء
ويطرحها و يطرحني عليها
ويدخل مايشا فيما يشاء

کوردییەکەی: داوام لە خوایە بمگەیەنێ بە لەیلا.. ئەدی خوا چی بیەوێت نایکات؟. ئنجا لەیلا درێژ کات و منیش بە سەریدا درێژکات و چی خۆی مەبەستیەتی بیخاتە ئەو شوێنەی مەبەستیەتی!. ئەگەر شاعیرەکە بێ ئەدەبییەکی کردبێت لەو نیازە بەرانبەر خوای جیهان، ئێمەی دۆستانت لێت بە نیاز دەگرین بۆ کوردستانی بەرین و دڵی کرایەوەی قەدرناسەکانت ئەسپاردەی خوا بیت.. من هەوڵێکم دا بۆ سەردانێکی لای ئێوە لە پایزی ڕابردوو، بەداخەوە وەکو باقۆ هەنجیری ئاخەلێوە وشک هەڵات بەڵام باری ئێستاکەم لە هەولێر قەرزداری ئەو وشکبوونەی هەنجیرەکەیە کە ئەگەر سەفەرەکەم کردبایە نیشتەجێی هەولێر نەدەبووم. وا ئێستا چەشنی لەکلەک و کۆترەباریکە لە نێوان هەولێر و بەغدا هاتوچۆی هاوینە و زستانە دەکەم، خوا بە خێری بگێڕێ، ناوناوەیەکیش سەر لە دۆستان و خزمانی کۆیە و برایانی دیموکراتی کوردی ئێران هەر لە کۆیە لار دەکەمەوە: تێکڕای حاڵوبارەکەش، وەک قاوەی شەکرلی، تاڵ و شیرین تێکەڵن.. بە دەست داخوازی وەرامدانەوەی پرسیاری دژوار، لەم و لەو.. تاک و کۆمەڵ تا ڕادەیەک دادەمێنم لە بەر دوو هۆی سەرەکی: یەکیان ئەوەیە کەوا من ڕاڕەوێکی تایبەت بە خۆمم هەیە نە هی چەپە نە هی نێوەند نە هی ڕاست: لەگەڵ هیچ کامێکیان ناتوانم ماوەیەکی ئەوتۆ ببڕم لە هاوباوەڕی بایی ئەوە بکات دوو چینە بەردی وشکەکەڵەک بەیەکەوە هەڵنێین. دووەمیان ئەوەیە خەڵکە سیاسییە چالاکەکە بە گیانی دەروێشایەتی و نوێژ و حەج پەنجە لە ئایدۆلۆجیای دەقگرتوو گیر دەکات.. نەمدیت تاکێک لەو "ڕۆشنبیر"انە بە جۆرێکی ڕوونبین [نەک گەشبین] زانیبێتی دیموکراسی .. اشتراکیە.. کۆمۆنیزم.. هەتا سەرمایەداریش کە گوایە کۆرپەی سروشتیی مێژوو و کۆمەڵایەتییە، هیچیان کاری مجێز و قەناعەت و باوەڕی ڕووت نین.. نازانن دیموکراسی بەندە بە پلەی تێهەڵکشیوی بورجوازییەتی کە بریتییە لە شارستانەتی و زانست و هونەر و یاسا و پاشخانی چەندین سەدساڵی سەقافی بە هەموو لایەنەکانییەوە.. اشتراکیەت یاری فوتبۆڵ نییە بۆ کەیف و مجێز و ئایدۆلۆجیا بکرێتە "دستور العمل، دستور الحياة": دەبێ سەرمایەداری گەندەڵ بێت.. بە کەڵکی حەزارەتی زانست و تەکنیک نەیەت.. جموجوڵی باڵەفڕەی ئاسمانگەردی و گیان وەبەرهێنان و پێچانەوەی "زمان" بەرەو ڕابردوو.. تێپەڕین لە خێرایی تیشک سنووری سەرمایەداری بەجێ بهێڵن و فڵتەفڵتی "نەکەی بڤەیە.." کپ بێت وەک هەناسەی مردوو.. لە پلەی دواتر، کۆمۆنیزم [بێ شۆڕش و کوشتن و بەستن] لە خۆوە وەک هاتنی بەهار بە دوا زستاندا دێتە کایەوە و لە ئەنجامدا سەر دەگەیەنێ بە ئەنارکیزم کە حکوومەت تێیدا بێ لزووم دەبێت چ جای (ملکیە)ی تایبەت بە تاک کەوا لەو سەردەمەی ئایندەدا (مڵکایەتی شت) دەبێتە هەڵگرتنی قورسایی بێ لزووم مادەم (مڵکایەتی گشتی) ئەرکی هەموو شتێک بە خۆیەوە دەگرێت.. خولاسە ئەو قسە خۆشکەڵەی خەولێخەرەی کۆمۆنیزمی سەرەتای ئەم صەدەیە کە دەیگوت لە پلەی کۆمۆنیزم "تناقض" نامێنێ و یەخەی سروشت دەگیرێ بۆ داهێنان و بەرەوپێش چوون دە جاران و بیست جاران بە ڕاست دەگەڕێ لەو پێشکەوتنەی بێ کوشتن و بڕین و سووتاندن و بە حوکمی بەرەوپێش چوونی تەکنیکی و زانستی و مرۆڤایەتی دەگەشێتەوە.. وا لێت بووم بە پەندیار بمبەخشە.. ئەم دێڕانە دەنووسم دوای مەلابانگدانی سبەینە کە من بەر لەو، سەعات چواری بەیانی ، فراڤێنم خواردووە [فراڤێن بە نانی بەیانی دەزانم] لە تۆش نۆش بێت.. لە بەر شەوقی لالە دەنووسم کارەبامان لە ١٢ی نیوەشەو کوژاوەتەوە.

لە براتەوە
مسعود محمد
هەولێر ١٦ / ٣ / ١٩٩٨